

YHTEISTYÖTÄ RAKENTAMASSA
-Seurakunnan ja perhepäivähoidon yhteistyön
kehittäminen Pirkkalassa

Laura Furu c32942

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK) + kirkon varhaiskasvatuksen
ohjaajan ja lastentarhanopettajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laura Furu. Yhteistyötä rakentamassa -seurakunnan ja perhepäivähoidon yhteistyön kehittäminen Pirkkalassa.

Diak. Etelä. Tampere. Syksy 2017. 48s. 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + kirkon varhaiskasvatuksenohjaajan ja lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Pirkkalan seurakunnan varhaiskasvatuksen ja päivähoidon yhteistyöllä on pitkät perinteet. Yhteistyö on painottunut kuitenkin lähinnä päiväkoteihin, ja perhepäivähoitajien kanssa tehtävä yhteistyö on ollut huomattavasti vähäisempää. Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa seurakunnan varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon yhteistyön haasteita ja mahdollisuuksia sekä löytää ne huomioon ottaen yksi tai useampi yhteistyömuoto seurakunnan varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon välille.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin keväällä 2016 perhepäivähoitajille lähetetyllä kyselylomakkeella. Kyselylomake luotiin Webropol-kyselyohjelman avulla ja sen lähetti perhepäivähoidon päällikkö yksityisille ja kunnallisille perhepäivähoitajille, jotka työskentelevät Pirkkalassa. Potentiaalisia vastaajia oli 24 perhepäivähoitajaa, joista kyselyyn vastasi 17. Kyselylomake rakennettiin siten, että vastausten avulla saataisiin kartoitettua yhteistyön käytännön reunaehdoja perhepäivähoitajien näkökulmasta. Tärkeää oli myös selvittää, missä määrin jo käytössä olleet toimintamuodot tavoittivat perhepäivähoitajia ja heillä hoidossa olevia lapsia. Lisäksi kyselyllä selvitettiin, millaisia yhteistyömuotoja perhepäivähoitajat pitivät tärkeänä.

Tutkimustulokset osoittivat, että päiväkotien kanssa käytössä olleet yhteistyömuodot eivät olleet suoraan siirrettävissä yhteistyömuodoiksi perhepäivähoidon kanssa. Perhepäivähoitajien sijoittuminen eri puolille kuntaa sekä siihen liittyvät kulkemisen haasteet ja lapsiryhmien laaja ikäjakauma vaativat uusien toimintamuotojen räätälöimistä seurakunnan ja perhepäivähoidon välille. Merkittävin tutkimustulos oli se, että kaikki kyselyyn vastanneet perhepäivähoitajat olivat kiinnostuneita osallistumaan heille ja heidän lapsiryhmilleen suunnattuun kerhotoimintaan. Tämän lisäksi tärkeimpänä ehdotetuista yhteistyömuodoista perhepäivähoitajat pitivät osallistumista perhepäivähoidon väelle järjestettävään ulkoilmatilaisuuteen seurakunnan tilojen läheisyydessä.

Tutkimusvastauksissa tuli hyvin esille perhepäivähoitajien näkökulmat, ja niiden kautta yhteistyön käytännön reunaehdot, mitkä olivatkin koko prosessin keskeisimmät tavoitteet. Tutkimustulokset antoivat selkeitä suuntaviivoja sille, mihin suuntaan ja millaista yhteistyötä seurakunnan varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon välille tulisi kehittää.

Asiasanat: perhepäivähoito, uskontokasvatus, katsomuskasvatus, spiritualiteetti, yhteistyö, varhaiskasvatus, seurakunta

ABSTRACT

Laura Furu. Building collaboration – development project of the collaboration between Pirkkala parish and family day care.

Diak. South. Tampere. Autumn 2017. 48p. 1 appendice.

Diaconia University of Applied Sciences. Option in Social Services and Education - Option in Christian early childhood education

Pirkkala parish has a long tradition of cooperation between early childhood education and day care. The collaboration with day care centers has been strong but at the same time the family day care providers have not been equally payed attention to. The aim of this thesis was to study the challenges and possibilities of cooperation between Pirkkala parish early childhood education and family day care. The goal was also to find at least one way to create collaboration between the parish and family day care.

The material of this thesis was collected during summer 2016 by a questionnaire send to the family day care providers. The questionnaire was created with Webropol online survey tool. The main focus in the questionnaire was to gather information about the preconditions that the family day care providers have for the co-operation with the parish. It was also important to investigate whether or not and to what extent the already existing collaboration methods reached the family day care providers and the children in their care. The informants were also asked to describe the methods of collaborations that they considered as important.

The link for the questionnaire was sent by family day care manager to the private and municipal family day care providers that work in Pirkkala municipality. The questionnaire was answered by 17 family day care provider. In total there are 24 family day care provider working in Pirkkala.

The research results showed that the collaboration methods that had been used with day care centers could not be directly used with the family day care. The family day care providers location all around the municipality causes transportation issues and the wide age-range of the children in family day care groups require from the parish new working policies and methods of collaboration. The most important outcome of the research was, that all 17 family day care providers were interested to participate to the clubactivity that the parish planned to them. In addition the family day care providers considered as the most important collaboration methods off all suggested methods the outdoor activities arranged by the parish to the family day care groups near the parish premises.

The responses showed well the family day care providers aspects and the preconditions for the collaboration in practice which were the actual goal in this research project. The research results points the correct direction and methods for the collaboration that should be developed between the parish early childhood education and family day care.

Keywords: family day care, religious education, view education spirituality, cooperation, early childhood education, parishes

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. VARHAISKASVATUKSEN USKONTOKASVATUS	7
3. USKONTOKASVATUS KUNNAN JA KIRKON VARHAISKASVATUKSESSA	11
3.1 Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaamassa kunnallisen päivähoidon katsomuskasvatusta	11
3.2 Kirkollisen varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja ohjaamassa seurakuntien varhaiskasvatusta	13
3.3 Kunnan ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyö	15
4. PERHEPÄIVÄHOITO PÄIVÄHOITOMUOTONA	19
5. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
5.1. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	22
5.2. Tutkimusympäristö	22
5.3. Aineiston hankinta	24
6. TUTKIMUSTULOKSET	28
6.1. Perhepäivähoitajien osallistuminen olemassa oleviin yhteistyömuotoihin	28
6.2 Perhepäivähoitajien tärkeänä pitämät yhteistyömuodot suunniteltaessa yhteistyötä seurakunnan kanssa	30
6.3 Yhteistyön käytännön reunaehdot perhepäivähoidon näkökulmasta	32
7. LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	35
8. JOHTOPÄÄTÖKSET	37
9. POHDINTA	41
10. AMMATILLINEN KASVU	43
LÄHTEET	44
LIITTEET	46
Liite 1. Kyselylomake	46

1. JOHDANTO

Reina (2016, 100) korostaa, että uskonnot ja katsomukset sekä niihin liittyvät arvot ja elämäntavat ovat osa sitä todellisuutta, jonka keskellä lapset elävät ja jonka vuoksi uskontokasvatus on välttämätöntä. Uskontokasvatus on tärkeää, jotta erilaisten katsomusten ja uskontojen ymmärtäminen ja rinnakkaiselo olisi mahdollista (Reina 2016, 100). Lähes poikkeuksetta eri paikkakunnilla evankelis-luterilaisen seurakunnan ja kunnan varhaiskasvatus tekevät yhteistyötä. Vaikka yhteistyö on toisaalta hyvin antoisaa ja arvostettua, on sillä myös tähän aikaan liittyviä suuria haasteita. Monikulttuurisuuden ja perheiden elämäntavojen ja arvomaailmojen moninaistuessa varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on suurten kysymysten keskellä. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää, miten seurakunta voisi olla mukana tukemassa perhepäivähoitajia katsomuskasvatuksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on löytää yksi tai useampi yhteistyömuoto perhepäivähoidon ja seurakunnan varhaiskasvatuksen välille.

Kokkosen (2008, 74) mukaan lapsi on luonnostaan uskonnollinen ja hengellinen olento. Lapsen jokaiseen päivään sisältyy paljon kysymyksiä, sillä hän kohtaa uusia asioita kaiken aikaa. Lapsen ja aikuisen perimmäiset kysymykset ovat hyvin samankaltaisia. Elämän tarkoitukseen, kuolemaan ja maailmankaikkeuteen liittyvät kysymykset eivät katoa minnekään, vaikka kaikki uskonnot maailmasta häviäisivät. Ihmisellä on tarve kysellä näitä peruskysymyksiä ja niiden ihmettely säilyy meissä läpi elämämme siinä missä tarve rakastaa ja tulla rakastetuksi tai tarve tulla hyväksytyksi omana itsenämme.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (jatkossa Vasu) toimii ohjaavana asiakirjana varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Se sisältää erityisesti varhaiskasvatuksen keskeisiä periaatteita ja kehityspainopisteitä. Opinnäytetyöni ajoittuu Vasun murrosvaiheeseen, sillä tutkimusta tehtäessä voimassa oli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005 ja työni valmistuessa on juuri tullut voimaan uusi ja velvoittava varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

2016. Tästä syystä käytän työssäni termejä uskontokatsomus ja katsomuskasvatus osittain rinnakkaisina, riippuen siitä kumman Vasun termistöön käyttämäni lähdeviittaukset julkaisuajankohdaltaan sijoittuvat.

Vasuun 2005 on kuvattu varhaiskasvatuksen sisältöjä ja erilaisia orientaatioita, joiden tavoitteena on auttaa lasta perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. Yksi sisällöllisten orientaatioiden kokonaisuus on uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Tämä velvoittaa varhaiskasvatuksessa huomioitavan erilaisia uskontokasvatuksen sisältöjä. Tavoitteena on mm. tutustuttaa lapsi erilaisiin uskontojen ja katsomuksien tapoihin, tarjota lapselle mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn sekä kunnioittaa lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista. Vuoden 2017 elokuussa voimaan tullut Vasu 2016 puolestaan sisältää sisällöllisten orientaatioiden sijaan oppimisen alueita, joiden taustalla oleva pedagoginen ajattelu ohjaa toimintaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaiseen tarkasteluun ja tutkimiseen. Uudessa ja velvoittavassa vasu 2016:ssa tämä sisällöllinen orientaatio on sisällytetty osaksi ”Minä ja meidän yhteisömme” – oppimisaluetta ja siitä käytetään termiä katsomuskasvatus. Vasu 2016 tulee olemaan suunnannäyttäjäksi siinä, miten jatkossa uskontokasvatusta ja seurakunnan kanssa tapahtuvaa yhteistyötä toteutetaan.

Tekstissäni tarkoitan kirkolla ja seurakunnalla Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa ja evankelis-luterilaista seurakuntaa. Olen ammatiltani seurakunnan vastaava lastenohjaaja ja olen työni puolesta ollut jo useiden vuosien ajan rakentamassa tätä kunnan ja seurakunnan välistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen alueella. Valmistun sosionomiksi ja saan lisäksi kelpoisuuden kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan sekä lastentarhanopettajan virkoihin. Koen tärkeäksi lasten ja perheiden parissa tehtävän työn. Lasten kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen yhteistyössä vanhempien ja eri varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa on kallisarvoista. Toivon, että opinnäytetyöni antaa suuntaviivoja ja rohkaisee varhaiskasvatuksen toimijoita yhteistyön tekemiseen ja yhteiseen dialogiin siten, että toiminnan keskiössä on erityisesti lasten ja perheiden yhdenvertainen kohtelu.

2. VARHAISKASVATUKSEN USKONTOKASVATUS

Suomessa käsite varhaiskasvatus on otettu käyttöön vasta 1970-luvulla. Tällöin varhaiskasvatus-käsite ymmärrettiin päivähoidon kasvatustyöksi. Käsitteen käyttö yleistyi vähitellen kattamaan koko pikkulapsipedagogiikan. Varhaiskasvatus-käsitteen käyttö tarkoittaa nykyään käytännön pikkulapsipedagogiikan lisäksi myös sekä oppiainetta että tutkimus- ja tieteenalaa. (Kallioniemi 2008, 9,13.) Varhaiskasvatuslaissa (L580/2015) varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jonka erityisenä painopisteenä on pedagogiikka.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Vasu 2005) varhaiskasvatus on määritelty pienten lasten elämänpiirissä tapahtuvaksi kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Halmeen (2010, 11) mukaan varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, jossa kohtaa monta erilaista maailmaa, kuten lapsen ja perheen maailma, kasvattajan ja yhteiskunnan maailma sekä monia muita tahoja.

Monen muun Euroopan maan tavoin myös Suomessa varhaiskasvatuksen lähtökohtana on pidetty aktiivisuuspedagogi Friedrich Fröbelin (1782-1852) ajatuksia. Hänen mukaansa ihmisellä on erityisesti kolme keskeistä pyrkimystä, joita ovat luonnon tutkiminen, ihmisen olemuksen tunteminen ja Jumalan ymmärtäminen. Fröbelin kasvatuserityysojatteluun ja näkemukseen sisältyi paljon kristillisiä elämänarvoja, jotka ovat vaikuttaneet suomalaisen päivähoitoaateeseen useiden vuosikymmenien ajan. (Kallioniemi 2008, 9-10.)

Fröbeliläinen lastentarha-aate kristinuskon etiikasta nousevine painotuksineen säilyi suomalaisessa yhteiskunnassa lähes muuttumattomana yli sadan vuoden ajan, kunnes suomalaisessa varhaiskasvatuksessa käynnistyi uusi vaihe. Tämä tapahtui vuonna 1973, kun päivähoitolaki valmistui ja päivähoito määriteltiin kaikille tarvitseville lapsille tarkoitetuksi sosiaalipalveluksi. Seuraava selkeä muutos lakiin tapahtui vuonna 1983, jolloin siihen lisättiin päivähoiton sisältöä ja tavoitteita koskeva tavoitepykälä. (Kallioniemi 2008, 10.)

Varhaiskasvatustalain (2015) mukaan päivähoidon tulee edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Tämä tulee tapahtua lapsen ikä ja yksilölliset tarpeet huomioiden. Edelleen varhaiskasvatustalainissa sanotaan, että varhaiskasvatuksessa tulee antaa lapselle valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä jokaisen uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Tämä on aiheuttanut pohdintaa jo vuosikymmeniä, sillä jo päivähoitolain voimaan tultua on etsitty tapaa, missä muodossa ja miten uskontokasvatusta tulisi päivähoidossa toteuttaa (Kallioniemi 2005, 19).

Tärkeimmät päivähoidon arvopohjan perusteet löytyvät Suomen perusoikeuslainsäädännöstä sekä YK:n lapsen oikeuksista laatimasta yleissopimuksesta (Kallioniemi 2008, 15). Näiden pohjalta rakentuu yleisperiaatteet, jotka liittyvät lasten tasa-arvoiseen kohteluun, lapsen etuun, lapsen oikeuteen elämään ja täysipainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottamiseen. Lisäksi niiden pohjalta voidaan johtaa lapsen oikeuksiin liittyvät varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet. Näitä ovat muun muassa lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun ja terveelliseen ympäristöön, ymmärretyksi ja kuulluksi tulemiseen, tarvitsemansa erityisen tuen saamiseen sekä omaan kulttuuriin, äidinkieleen, uskontoon ja katsomukseen. (Suomen perusoikeuslaki, YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista).

Kangasmaan, Petäjän ja Vuorelman (2008, 35) mukaan päivähoiton uskontokasvatuksen tehtävänä on palvella lapsen hyvää kasvua ja olla osa hänen kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Reina (2016, 100) puolestaan pitää uskontokasvatusta tärkeänä, koska lapsen tulee ymmärtää erilaisia katsomuksia, uskontoja, arvoja ja elämäntapoja, joiden keskellä hän elää ja jotka monikulttuurisuuden lisääntyessä entistä enemmän näkyvät lapsen kasvuympäristössä. Tastin (2017, 12) mukaan katsomuskasvatuksella on varhaiskasvatuksessa oma tärkeä paikkansa, jonka kautta jokainen lapsi saa avoimesti kohdata sekä oma että toisen katsomus. Kallioniemi (2008, 17) toteaa, että Vasu 2005 kehoittaa tukemaan ja vahvistamaan lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista, mikä tuo esiin spiritualiteettikasvatuksen keskeisen näkökulman.

Vaikka 'spiritualiteetti', eli hengellisyys tai henkisyys, on uskontokasvatuksen keskeinen

käsite, ei sen sisällöstä ole täyttä yksimielisyyttä. Humanistisen tulkintatavan mukaan henkiselällä tarkoitetaan sellaisia kaikille ihmisille yhteisiä kokemuksen puolia, jotka eivät ole fyysisiä tai materiaalisia (Kallioniemi 2003, 99). Yksi tunnetuimmista spiritualiteetin ja lapsen hengellisen elämän kehittymisen tutkijoista on David Hay. Hayn (2003, 3) mukaan spiritualiteetti on ihmisen myötäsytynäinen ominaisuus, joka ei ole riippuvainen ihmisen uskonnollisuudesta. Hay korostaa erityisesti kokemuksellisuuden merkitystä spiritualiteetin kehittämisessä. Ubani (2003,17) on ymmärtänyt Hayn ajatusten tarkoittavan sitä, että on olemassa arkikokemuksia ja spirituaalisia kokemuksia ja näiden ero on se, että jälkimmäisessä tiedostetaan spirituaalisen ulottuvuuden olemassaolo.

Lapselle kokemukset ovat totta ja hän elää voimakkaasti jokaisessa hetkessä. Myös kyky oivaltaa ja kokea pyhää ovat osa lapsen kokonaisvaltaista läsnäoloa. (Kangasmaa ym. 2008, 50.) Kallioniemi (2008, 17) pitää uskontokasvatuksen keskeisenä osana lapsen auttamista spirituaalisen herkkyyden löytämisessä. Tämä voi tapahtua esimerkiksi, kun lapselle annetaan tilaisuus tutkia hiljaisuutta ja keskittyä itseensä sekä tiedostamaan tässä hetkessä olevat asiat ja tunnelmat.

Kulttuurillemme on ominaista nähdä hengellisyys ja uskonnolliset kysymykset syvästi henkilökohtaisina teemoina, joihin liittyy epävarmuutta ja vahvoja tunteita. Monelle aikuiselle hengelliset kysymykset ovatkin vaikeita keskustelunaiheita. Kun lapsi kysyy, hänellä on oikeus saada tietoa ja kokemuksia pohtimiinsa asioihin myös niissä asioissa, jotka liittyvät uskonnon kysymyksiin. Aikuinen saattaa kuitenkin vastausta miettiessään pohtia myös sitä, kuinka vahvasti hänellä on oikeus vaikuttaa lapsen maailmankatsomuksen syntyyn. Aikuisen on kuitenkin hyvä muistaa, ettei lapsi edellytä hänellä olevan vastausta kaikkiin kysymyksiin. (Kokkonen 2008, 72.)

Mattila (2008, 63) kirjoittaa, että aiempien tutkimusten mukaan päivähoiton työntekijät kokevat suurta epävarmuutta omasta roolistaan uskontokasvattajana. Syynä tähän Mattila mainitsee uskonnollisiin asioihin saatavan opetuksen vähyyden koulutuksessa sekä lisäkoulutuksen tarpeen. Kallioniemi on julkaissut vuonna 2000 tutkimuksen, jossa on tutkittu lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttami-

sesta. Hänen tutkimuksensa tulokset osoittavat, ettei lastentarhanopettajilla ole yhteneväistä käsitystä uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta.

Ehkäpä edellä mainitut tekijät ovat syynä siihen, että uskontokasvatus on päivähoitossa aiempien tutkimusten mukaan melko vähäistä. Myös lapsiryhmän moniuskontoinen tausta hankaloittaa uskontokasvatuksen toteuttamista. Mattilan (2008, 63) mukaan tämä ongelma ratkaistaan usein sillä, että uskontokasvatusta ei anneta lainkaan. Uskontokasvatus on kuitenkin lasten oikeus, johon kuuluu oikeus viettää juhlapyhiä ja kohdata uskonnollisia asioita. Jos nämä jätetään lapsen elämästä pois, viedään samalla tärkeä osa kulttuurisesta perinnöstä (Mattila 2008, 63).

3. USKONTOKASVATUS KUNNAN JA KIRKON VARHAIS- KASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatusta tapahtuu useissa eri organisaatioissa. Tässä tarkaste-
lunäkökulmanani on sekä yhteiskunnan päivähoitojärjestelmässä tapahtuva katsomuskasva-
tus että kirkon varhaiskasvatuksessa tapahtuva uskontokasvatus. Lisäksi tarkastelen näiden
välistä yhteistyötä. Kirkolla tarkoitan tässä evankelis-luterilaista kirkkoa, johon kuului
vuonna 2015 noin 73 % suomalaisista (Kirkon tilastollinen vuosikirja, 12).

Yhteiskunnan katsomuskasvatuksen ja kirkon antaman uskontokasvatuksen olennaisin
eroavaisuus liittyy siihen, että kirkon antamalla uskontokasvatuksella pyritään kristillisen
uskon perusteiden oppimiseen ja omaksumiseen. Yhteiskunnan katsomuskasvatus puoles-
taan keskittyy uskontoon liittyvän tiedon ja kokemusten antamiseen sekä virikkeiden tar-
joamiseen lapsille henkilökohtaisen elämäntarkastuksen muodostamiseksi ja siinä tulee
huomioida tasapuolisuuden periaate. (Kallioniemi 2001, 31; Tast 2017, 14.)

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaamassa kunnallisen päivähoiton katsomuskasvatusta

Päivähoidon näkökulmasta yksi merkittävimmistä uskontokasvatuksen suunnannäyttäjistä
on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, Vasu. Vasu on valtakunnallinen asiakirja, joka
ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista. Vasu 2016 korostaa velvoittavuudellaan
katsomuskasvatusta tasavertaisena sisältöalueena muiden sisältöalueiden rinnalla. Kaikki
lapset osallistuvat jollain tavalla katsomuskasvatukseen, sillä Vasun periaatteiden mukaan
uskonnottomuutta tarkastellaan siinä missä muitakin katsomuksia. Tämä johtaa siihen, että
katsomuskasvatuksen sisältöaluetta on jatkossa tarkasteltava aiempaa laajemmasta näkö-
kulmasta. Katsomuskasvatusta toteutettaessa tulee erityisesti huomioida Vasuun kirjattu
yhdenvertaisuuden periaate, jolloin lasten ja vanhempien yhdenvertainen kohtelu on katso-
muskasvatuksen peruslähtökohta. (Aumala 2017, 76, 81-82.)

Aiemman Vasun keskeinen perusta oli sisällölliset orientaatiot. Näitä on otettu vuonna 2005 julkaistuihin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin mukaan kuusi ja niiden voi ajatella olevan tärkeitä orientaatioita niin lapsen kuin aikuisenkin elämässä. Yksi tällainen tärkeäksi nostettu asioiden tarkastelulähtökohta on uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. (Halme 2010, 13.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2005 on lyhyt avaus, mitä uskonnollis-katsomuksellisen orientaation sisältöön kuuluu. Sen mukaan tämän orientaation ytimessä ovat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt. Sisältönä mainitaan esimerkiksi lapsen oman uskonnon perinteisiin ja käytäntöihin tutustuminen, mahdollisuuden tarjoaminen hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan sekä lapsen herkkyyden ja kyvyn ymmärtää sanatonta ja symbolista kunnioittaminen ja vahvistaminen. Myös muiden lasta lähellä olevien uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustuminen on osa uskonnollis-katsomuksellista orientaatiota. Lapsen vanhempien kanssa tulee sopia tarkemmin tämän orientaation lapsikohtainen sisältö. (Vasu 2005.)

Vuoden 2017 elokuussa voimaan tullut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 puolestaan velvoittaa päivähoitoa tukemaan lapsia kulttuuri-identiteetin rakentamisessa. Lasten tulee saada harjoitella vuorovaikutustaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasta tulee ohjata oman ja muiden kulttuurien ja katsomuksellisten taustojen ymmärtämiseen ja kunnioittamiseen. Eri katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin tutustuminen on yksi pedagoginen osa-alue varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksessa kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus nähdään rikkautena. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset ovat yhteisen tutustumisen kohteena. (Vasu 2016, 23, 30, 43.)

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 uskontokasvatukseen liittyvä termistö on muuttunut. Uskontokasvatus käsite on muuttunut laajempisisältöiseen katsomuskasvatus-termiin, joka pitää sisällään uskontojen ja katsomusten lisäksi myös uskonnottomuuden. Vaikka yhteiskunnan varhaiskasvatus on uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton, ei tämä tarkoita, etteikö katsomuksiin liittyviä asioita voisi pitää esillä. Eri

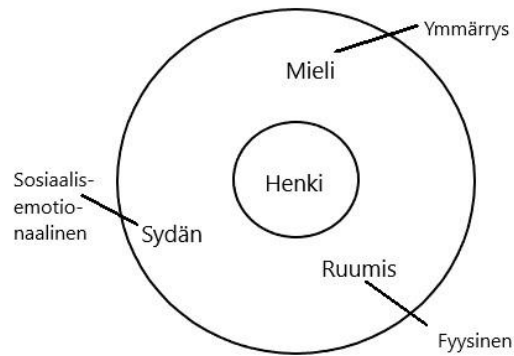
katsomuksiin liittyvään tietoon, historiaan ja perinteisiin tutustuminen kehittää lapsen valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja tukee lasta toimimaan yhteisön jäsenenä. (Petäjä & Ojell 2017, 90.)

3.2 Kirkollisen varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja ohjaamassa seurakuntien varhaiskasvatusta

Kuten kunnan, myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon varhaiskasvatuksessa sitoudutaan perusoikeuslainsäädäntöön, YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuvaan arvopohjaan ja varhaiskasvatusajatteluun. Näiden lisäksi kirkon varhaiskasvatuksen ja sen kehittämisen lähtökohdat ovat mm. Raamatussa ja kirkon lainsäädännössä. Näihin perustuen kirkon varhaiskasvatuksen painotuksia ovat pyrkimys lapsen hyvään ja kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen, lapsen oikeus kristilliseen kasvuun ja osallisuuteen seurakunnan toiminnassa ja elämässä, lapsen oikeus tulla kuulluksi ja otetuksi huomioon kirkon toiminnassa ja päätöksenteossa sekä lasten ja perheiden erilaisiin tarpeisiin vastaaminen ja perhelähtöisyys. (Ojell 2013, 20-24.)

Kirkon varhaiskasvatuksen painotusten pohjalta on laadittu kehittämissasiakirjoja. Niissä sanoitetaan kasvatuksen linjauksen perusajatuksia eri ikäryhmien näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta keskeinen on kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja, *Lapsi on osallinen* (2008) sekä sen päivitetty ja uudistettu versio *Lapset seurakuntalaisina* (2013). Näiden asiakirjojen tavoitteena on tukea seurakuntien varhaiskasvatusta sekä paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemistä. Varhaiskasvatuksen toiminnan kuvaamisen ja kehittämisen lisäksi uudempaan asiakirjaan on haluttu tuoda myös näkökulmia kirkon varhaiskasvatuksesta laajempaan kokonaisuuteen ja toimintaympäristönä sekä siinä tapahtuneita muutoksia. (Ojell 2013, 20.)

Stephen R. Coveyn näkemystä kokonaisvaltaisesta ihmiskuvasta voidaan pitää Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjaa ja Vasua yhdistävänä lähtökohtana. Halme (2010, 32-33) on käyttänyt ja kehittänyt amerikkalaisen Stephen R. Coveyn näkemyksiin perustuvaa kokonaisvaltaista lapsikäsitystä. Tämän mukaan ihmistä voi kuvata ympyrällä, jonka keskellä ovat ruumis, sydän ja mieli. Ne kuvaavat ihmisen fyysistä, sosio-emotionaalista ja ymmärrykseen liittyvää puolta. Ympyrän keskellä on henki, joka sitoo kokonaisuuden yhteen (KUVIO 1). Vaikka varhaiskasvatussuunnitelmassa ei suoraan puhuta kokonaisvaltaisesta ihmiskuvasta, sopivat sen orientaatiot Halmeen mukaan kokonaisvaltaiseen ihmiskuvaan. (Halme 2010, 32-33.)

KUVIO 1. Kokonaisvaltainen lapsikäsitys (Halme 2010)

Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjan lähtökohtana on kristillisen identiteetin tukeminen, mikä tapahtuu yhteiskunnan varhaiskasvatuksen tavoin kokonaisvaltaisen ihmiskuvan pohjalta ja kunnioittaa lapsen toimijuutta. Myös kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisasiakirjaan sisältyy tavoite fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalis-emotionaalisesta ja hengellisestä kasvusta ja kasvun tukemisesta. Täten yhteiskunnan ja seurakunnan tavoitteet eivät ole kaukana toisistaan. (Halme 2010, 39-40, 42.)

3.3 Kunnan ja kirkon varhaiskasvatuksen yhteistyö

Kallunki (2008, 295) käyttää kuntien ja seurakuntien välisestä yhteistyöstä nimitystä yhteistoiminta. Hän kuitenkin pitää käsitettä osittain harhaanjohtavana, sillä hänen mukaansa yhteistoiminta käsitteenä viittaa organisaatioiden yhteiseen historiaan ja toimintojen läheisyyteen ja saattaa näin vähätellä organisaatioiden eriytymistä. Itse puhun seurakunnan ja kunnan yhteistyöstä, jolla tarkoitan toiminnan järjestämistä osin tai täysin yhdessä, vierailuja ja muuta vuorovaikutusta sekä yhteisen toiminnan kehittämiseen liittyviä näkökulmia.

Kangasmaan ym. (2008, 41) mukaan päivähoidossa on vahvasti nojaututtu seurakunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön ja apuun uskontokasvatuksessa. Tämän yhteistyön katsotaan olevan molemmin puolin antoisaa ja opettavaista, mutta se ei vastaa sitä mihin Vasun periaatteet päivähoitoa velvoittaa. Kangasmaa ym. (2008, 41) toteavat, että uskontokasvatus kuuluu päivähoidon omaan tehtäväkenttään, jota muu yhteistyö seurakunnan kanssa rikastuttaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) nostaa yhdeksi teemaksi monialaisen yhteistyön. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja sen yhteistyötahojen kanssa katsotaan tärkeäksi ja seurakunnat mainitaan yhtenä varhaiskasvatuksen yhteistyötahona (Vasu 2016, 33-34).

Myös Kallungin tutkimukset (2008, 2009) osoittavat, että seurakuntien ja kuntien yhteistyö on tiivistä varhaiskasvatuksen saralla. Kallunki on tutkinut kuntien ja seurakuntien välistä yhteistyötä erityisesti yhteiskunnallisen moniarvoisuuden näkökulmasta. Hän on myös vertaillut yhteistyön luonnetta eri työalojen osalta. Kallungin tutkimustulokset yllättänevät tiedolla, että kasvatuksen alueella yhteistyö on syvempää kuin esimerkiksi diakonian tai nuorisotyön alueella. Yksi selitys tälle lienee siinä, että seurakuntien lapsityön ja päivähoidon yhteistyön taustalla vaikuttavat julkisoikeudellisesti määritetyt periaatteet.

Vaikka seurakuntien kasteopetuksella ja päivähoidon uskontokasvatuksella on osittain erilaiset tavoitteet, antaa yhteiskunnan hyväksyntä mahdollisuuden päivähoidon uskontokasvatukselle ja vuorovaikutukselle uskonnollisten organisaatioiden kanssa. Tämä ei kuitenkaan yksinään riitä selittämään varhaiskasvatuksen alueella tapahtuvan yhteistyön syvyyttä. Kallunki nostaakin lainsäädännön ohella yhteistyön mahdollistajaksi seurakuntien lapsityön

kyvyn sopeuttaa toimintansa palvelemaan modernia yhteiskuntaa jättäen omien etuoikeuksiensa puolustamisen taka-alalle ja keskittyen puolustamaan yksilöoikeuksia. (Kallunki 2008, 305.)

Halme korostaa, että päivähoiton ja seurakunnan yhteistyössä seurakunnalla on palvelijan ja tukijan rooli. Tämän roolin puitteissa seurakunnan tehtävänä voi olla tuen antaminen uskontokasvatukseen, materiaalinen välittäminen ja erilaisten virikkeiden tarjoaminen. Myös yhdessä sovitut hartaushetket tai jumalanpalvelukset voivat olla osa yhteistyötä, mutta ne eivät saisi jäädä irralliseksi lapsen ja päiväkodin muusta elämästä. Seurakunta tukee parhaiten päiväkodin elämää, kun yhteistyön suunnittelun ja toteuttamisen lähtökohtana on perusasenteesta lähtevän kasvatuksen tukeminen. (Halme 2010, 39-40).

Seurakuntien ja päivähoiton yhteistyössä, päivähoiton tehtävänä on huolehtia, ettei kenenkään oikeuksia loukata. Seurakunnan työntekijöiden tehtävänä on tukea omien jäsentensä uskontokasvatusta, mutta päivähoitossa tulee ottaa huomioon monikulttuurinen tilanne (Halme 2010, 40). Monikulttuurisuus synnyttää suomalaisessa yhteiskunnassa keskustelua, kun puhutaan varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksesta. Kallioniemen (2005, 31) mukaan varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen toimintailmapiiriä ja toimintakulttuuria tulee tietoisesti rakentaa moniuskontoisuudelle ja erilaisuuden hyväksymiselle. Kallioniemi kehottaakin tutustumaan monipuolisesti vieraiden uskontojen ja kulttuurien edustajien perinteisiin ja tapoihin. Tast (2017, 18) korostaa, että uskonnottomuutta tulee myös käsitellä varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksessa muiden katsomusten rinnalla.

Kallioniemi (2005, 32) myöntää monikulttuurisuuden ja moniuskontoisen yhteiskunnan olevan merkittävä haaste uskontokasvatukselle. Hän toteaa, että tähän haasteeseen tulisi vastata mielekkäällä ja yhteiskunnallisesti relevantilla tavalla. Tähän kulttuuriseen haasteeseen vastaaminen onnistuu silloin, kun uskontokasvatusta suunniteltaessa kehitetään monikulttuuriseen yhteiskuntaan soveltuvia lähestymistapoja ja näkökulmia.

Vasu 2016 tarjoaa paljon yhteistyömahdollisuuksia seurakunnan ja päivähoiton välille mainiten evankelis-luterilaiset seurakunnat yhtenä päivähoiton yhteistyökumppanina. Hy-

vän yhteistyön lähtökohtana on säännöllinen yhteinen suunnittelu ja yhteisistä pelisäännöistä sopiminen. Seurakunnan työntekijät ovat ammattilaisia, joiden katsomuksellista osaamista päiväkodit ja perhepäivähoito voivat hyödyntää oman työnsä tukena. (Petäjä & Ojell 2017, 87, 91, 93.)

Kirkkohallitus on julkaissut opetushallituksen ohjeistukseen perustuvan esitteen *Seurakunta varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen kumppanina*. Esite sisältää kumppanuuden korimallin, jonka pohjalta yhteiskunnan ja kirkon varhaiskasvattajat voivat poimia toimintamalleja yhteistyötä suunnitellessaan. Korimallin tavoitteena on erityisesti selkeyttää yhteistyön tarkoitusta ja pelisääntöjä. (Kirkkohallitus 2015.)

Korimalliin kuuluu neljä kumppanuuden koria, jotka sisältävät erilaisia mahdollisuuksia seurakunnan ja yhteiskunnan varhaiskasvatuksen yhteistyölle. Korit tulee pitää erillään toisistaan ja yhteistyön osapuolille tulee olla selvää mihin koriin mikäkin yhteistyö sisältyy. Keskeisimpiä koreja yhteiskunnan varhaiskasvatuksen ja seurakunnan yhteistyössä ovat ensimmäinen ja kolmas kori. Ensimmäinen kori on nimeltään yleissivistävä opetus, jonka sisältämä yhteistyö on Vasun periaatteiden mukaista. Tämän korin toiminta on uskonnollisesti sitouttamatonta ja yhteistyössä seurakunta voi toimia esimerkiksi oppimisympäristön tarjoajana ja seurakunnan työntekijä oman alansa asiantuntijana. Kolmas kori puolestaan sisältää uskonnolliset tilaisuudet, joita seurakunnan työntekijä voi olla suunnittelemassa yhdessä päivähoiton kanssa. Siitä, osallistuuko lapsi tilaisuuteen vai ei, päättää lapsen huoltaja, joten kotien tiedottaminen ajoissa ennen tilaisuutta on tärkeää. Näiden tilaisuuksien ajaksi päiväkodissa tai perhepäivähoidossa tulee järjestää mielekästä muuta toimintaa niille, jotka eivät osallistu. (Kirkkohallitus 2015.)

Näiden lisäksi on kaksi muuta koria, joiden kohdalla yhteistyötä voidaan myös tehdä, mutta niiden kohdalla yhteistyö ei ole yhtä suuressa roolissa. Toinen kori, perinteiset juhlat, sisältää suomalaisen kulttuuriin liittyviä juhlatraditioita kuten kevät- tai joulujuhlat. Näihin ei sisälly uskonnonharjoitusta, vaikka ne voivatkin sisältää kyseisen juhlan perinteeseen liittyvän virren. Seurakunnan työntekijä voi osallistua tilaisuuksiin lähinnä kutsuvieraan roolissa. Kasvun ja hyvinvoinnin tuki on neljäs kori ja sen sisältönä on seurakunnan ja var-

haiskasvatuksen kumppanuus yhteiskunnan ennaltaehkäisevässä työssä esimerkiksi lasten hyvinvoinnin tueksi tehtävänä yhteistyönä. (Kirkkohallitus 2015.) Neljännen korin merkitys on todennäköisesti tulevaisuudessa kasvamassa esimerkiksi hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPEn) käynnistymisen myötä (Petäjä & Ojell 2017, 95).

4. PERHEPÄIVÄHOITO PÄIVÄHOITOMUOTONA

Perhepäivähoito on virallistettu päivähoitomuodoksi päiväkotihoidon rinnalle ensimmäisen kerran päivähoitolain astuttua voimaan vuonna 1973 (Kivioja, Koskenrouta & Valpola 1991, 17). Varhaiskasvatuslain mukaan perhepäivähoidoksi kutsutaan yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa ympäristössä järjestettävää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuslaki asettaa tavoitteet lasten päivähoitolle, joiden mukaan myös perhepäivähoitajien edellytetään toimivan. (Varhaiskasvatuslaki 2015/580.)

Parrila (2002, 26) kuvailee perhepäivähoitajan työtä vastuulliseksi varhaiskasvatukseksi, jota tehdään itsenäisesti lasten hoitoa ohjaavan tiimin jäsenenä ja yhdessä lapsen huoltajien kanssa. Perhepäivähoitajan toimintaympäristönä on koti, joka kuitenkin laajenee lasten hoidon ja kasvatuksen lähiyhteisöjen kanssa tehtäväksi yhteistyöksi. Perhepäivähoitajat tekevät yhteistyötä monien muiden toimijoiden kanssa kuten kerhotoiminta, esiopetus, lasten neuvola, sosiaalityö ja erityisopetus. (Parrila 2002, 26.)

Perhepäivähoitajan työssä tarvitaan tietoa lapsen hoidosta, huolenpidosta ja varhaiskasvatuksen tukemisesta, kulttuurien tuntemusta sekä kasvatukseen ja hoitoon liittyvää palvelujärjestelmän ja saatavilla olevien tukitoimien tuntemusta. Perhepäivähoitajan tulee tukea yksilöllisesti lapsen kasvua ja kehitystä sekä varmistaa lapsen fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus päivän eri tilanteissa. (Parrila 2002, 27.)

Vasuperusteiden mukaan päivähoiton tavoitteisiin sisältyy vahvasti lasten ja huoltajien osallisuuden ja vaikuttamisen näkökulma. Perhepäivähoitaja käy vanhempien kanssa vasu-keskusteluja, jotka ovat luontevia tilaisuuksia selvittää ja kuulla lasten ja vanhempien toiveita. Vasuperusteiden mukaan työntekijältä edellytetään avoimuutta, avarakatseisuutta sekä toisen hyväksyntää. Tämän tulee näkyä toki kaikissa keskusteluissa perheiden ja päivähoiton työntekijöiden välillä, mutta erityisen tärkeää se on keskusteltaessa katsomuskasvatuksen kysymyksistä. (Aumala 2017, 82-83.)

Kivioja ym. (1991, 47) korostavat, että perhepäivähoitajan ammatti vaatii paljon tietoa ja taitoa sekä kykyä vaihtaa rooleja päivän mittaan. Samoilla linjoilla on myös Marjatta Kalliala (2001, 175) kuvaillessaan päivähoiton varhaiskasvattajia moniottelijoiksi, joiden ammattitaito ulottuu usealle eri osa-alueelle. Hän kuitenkin huomauttaa, että päivähoitossa on nähtävissä ilmiö, että yhä useammin toiminnan järjestämisessä turvaututaan ulkopuolisiin asiantuntijoihin. Kalliala toteaa, että tämä koskee niin uskontokasvatusta kuin myös muuta päivähoiton toimintaa. Päiväkoteihin saatetaan kutsua ulkopuolinen toimija järjestämään vaikkapa kielikerhoja, musiikkileikkikoulua tai liikuntahetkiä. Katsomuskasvatuksessa luontevia yhteistyökumppaneita ja asiantuntijoita ovat uskonnollisten yhteisöjen työntekijät. Perhepäivähoiton kohdalla pyritään myös mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan hoitajille lapsiryhmineen monipuolisia kasvatuskumppanuuden mahdollisuuksia. Perhepäivähoitajien suunnalta on työpaikkakunnallani Pirkkalassa tullut jo useiden vuosien ajan viestiä seurakuntaan, että yhteistyö varhaiskasvatuksen alueella olisi erittäin tervetullutta.

5. TUTKIMUSKYSYMYKSET JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Pirkkalan kunnan alueella työskenteli keväällä 2016 yhteensä 18 kunnallista ja 10 yksityistä perhepäivähoitajaa. Perhepäivähoitajien taholta on tullut moneen otteeseen toive, että seurakunta lähtisi kehittämään heidän kanssaan tehtävää yhteistyötä. Pirkkalan seurakunnalla ja päiväkodeissa toteutettavalla varhaiskasvatuksella on pitkät yhteistyöperinteet. Päiväkodeissa vierailee seurakunnan päiväkotikummit pitämässä raamattuseikkailuja ja lisäksi päiväkotien väelle järjestetään joulun ja pääsiäisen aikaan tapahtumia seurakunnan tiloissa, joihin päiväkotien lapsia ja henkilökuntaa kuljetetaan. Perhepäivähoidossa tapahtuvan varhaiskasvatuksen rakenteet ovat siinä määrin erilaiset päiväkotiympäristöön verrattuna, että seurakunta ei ole voinut tarjota perhepäivähoidolle samoja yhteistyömuotoja kuin päiväkodeille. Perhepäivähoitajien kanssa tehtävä yhteistyö on jäänyt siihen, että heillä on mahdollisuus kuljettaa hoidossa olevia lapsia seurakunnan päiväkerhoihin sekä osallistua seurakunnan avoimiin perhekerhoihin yhdessä lapsiryhmänsä kanssa. Mitään täysin perhepäivähoitajille räätälöityä yhteistyötoimintaa ei ole kuitenkaan ollut aiemmin olemassa.

Tutkimuksessani minun on tarkoitus vastata tähän haasteeseen. Tavoitteena on löytää yksi tai useampi yhteistyömuoto, joka tukisi perhepäivähoitajia heidän kasvatustyössään ja jonka kautta seurakunta voisi toimia yhteistyötahona perhepäivähoidon arjessa. Tätä tutkimusta on lähdetty suunnittelemaan yhdessä Pirkkalan kunnan perhepäivähoidon päällikön kanssa. Yhteistyön kehittäminen on käynnistynyt toukokuussa 2016, jolloin pidin perhepäivähoidon päällikön kanssa suunnittelupalaverin, jossa sovimme tutkimuksen toteuttamisesta. Sovimme, että yhteistyötoiminnan suunnittelun lähtökohtana tulisi olla ensisijaisesti perhepäivähoitajien toiveet ja heidän äänensä tulisi olla kuuluvissa yhteistyötapoja kehitettäessä. Uudet yhteistyömuodot pyritään ottamaan käyttöön toimintavuoden 2016-2017 aikana.

5.1. Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimus on empiirinen tutkimus, jonka tarkoituksena on löytää yksi tai useampi yhteistyömuoto seurakunnan varhaiskasvatuksen sekä perhepäivähoidon välille. Tavoitteena on sekä kunnallisen että yksityisen perhepäivähoidon huomioiminen. Tärkeänä lähtökohtana on saada erityisesti työtä tekevien perhepäivähoitajien ääni, toiveet ja tarpeet kuuluviin.

Tutkimuksella pyritään vastaamaan erityisesti perhepäivähoitajien taholta tulleeseen pyyntöön kehittää seurakunnan ja perhepäivähoidon yhteistyötä. Tarkastelunäkökulmana on erityisesti sen selvittäminen, millaista yhteistyötä perhepäivähoitajat toivovat ja pitävät tarpeellisena. Lisäksi tarkoituksena on kartoittaa yhteistyön reunaehdoja kuten resursseja ja käytännön asettamia rajoituksia, jotka tulee huomioida yhteistyön muotoja suunniteltaessa.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia yhteistyömuotoja perhepäivähoitajat pitävät tärkeänä suunniteltaessa seurakunnan kanssa tehtävää yhteistyötä?
2. Mitkä ovat yhteistyön käytännön reunaehdot perhepäivähoidon näkökulmasta?

5.2. Tutkimusympäristö

Tutkimus on kohdennettu Pirkkalan kuntaan, joka on n. 18500 asukkaan kunta Pirkanmaalla. Pirkkala kuuluu Tampereen kaupunkiseutuun. Pirkkala on ollut vuosina 2008-2013 Suomen nopeimmin kasvava kunta, mikä on näkynyt erityisesti esimerkiksi varhaiskasvatuspalveluiden kysynnän ja tarpeen suurena lisääntymisenä. (Tilastokeskus).

Vuoden 2016 keväällä Pirkkalassa toimi 18 kunnallista ja 10 yksityistä perhepäivähoitajaa. Yhden perhepäivähoitajan lapsiryhmään kuuluu yleensä neljä lasta, joten yhteensä perhepäivähoitoon keväällä 2016 osallistui Pirkkalassa noin 112 lasta. Päivähoitoa järjestetään perhepäivähoidon lisäksi 12 kunnallisessa päiväkodissa sekä yhdessä yksityisessä päiväkodissa. Lisäksi kunnassa on tarjolla avoimia varhaiskasvatuspalveluita eri tahojen järjestä-

mänä. Tässä keskitytään erityisesti perhepäivähoidon ja seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittämiseen.

Pirkkalan kunnan Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2015) todetaan uskonnollis-katsomuksellisista sisällöistä, että lapsella on mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Lisäksi todetaan, että Pirkkalan seurakunta tekee yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa tarjoamalla erilaisia vierailumahdollisuuksia seurakunnan tiloissa järjestettäviin tilaisuuksiin. Yhteistyö on ollut kuitenkin huomattavasti tiiviimpää ja suunnitellumpaa päiväkotien ja seurakunnan kuin perhepäivähoidon ja seurakunnan välillä.

Pirkkalan seurakunnan toimintakertomuksessa (2015) seurakunnan varhaiskasvatuksen toimintaa kuvataan laaja-alaiseksi. Toiminnan keskiössä on lapsille ja perheille suunnattu kerhotoiminta kuten päivä- ja perhekerhot sekä lisäksi paljon erilaisia lapsiperheille suunnattuja tapahtumia ja tilaisuuksia kuten esimerkiksi perhemessuja, vauvakirkkoja, ulkoilutapahtumia ja kerhokauden päätösjuhlia. Seurakunnan ja päivähoidon yhteistyöstä Pirkkalan seurakunnan toimintakertomuksessa (2015) todetaan, että Pirkkalan seurakunnan tehtävänä on tukea ja rohkaista varhaiskasvattajia kristillisen kasvatuksen kysymyksissä sekä mallintaa uskontokasvatuksen ja hengellisen elämän havainnollistamista lapsilähtöisin toimintatavoin. Tätä tehtävää toteutetaan ensisijaisesti päiväkotikummitoiminnalla. Jokaisella Pirkkalan päiväkodilla on kaksi omaa päiväkotikummiä, jotka ovat ammatiltaan seurakunnan lastenohjaajia. Heidän tehtävänä on luoda toimivat ja luontevat suhteet päiväkotien varhaiskasvattajiin. Päiväkotikummit vierailevat päiväkodeissa säännöllisesti pitämässä raamattuseikkailuja. Kerran vuodessa päiväkodeissa on vieraillut päiväkotikummin kanssa myös lapsityön pappi. Pirkkalan seurakunnan toimintakertomuksessa mainitaan myös suurimpien kristillisten juhlapyhien, joulun ja pääsiäisen aikaan järjestettävät tapahtumat, joihin kutsutaan päiväkotien lapsia ja aikuisia. Tällaisia tapahtumia ovat olleet esimerkiksi seurakunnan tiloissa järjestetyt pääsiäis- ja jouluvaellukset, pienet hartaushetket ja nukketatteriesitykset. Pirkkalan seurakunnan toimintasuunnitelmaan on lisätty vuodelle 2017 yhteistyökumppaniksi päiväkotien lisäksi myös perhepäivähoitajat.

5.3. Aineiston hankinta

Lähestyn tutkimusongelmaa kvantitatiivista lähestymistapaa hyödyntäen. Kvantitatiivinen tutkimusote on perusteltu tapa lähestyä tutkittavaa ilmiötä silloin, kun halutaan saada kartoitettua olemassa oleva tilanne (Heikkilä 2014, 15). Kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä aineistonkeruutapoja ovat erilaiset kokeet ja testit. Tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa on kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillinen survey-tutkimus, jonka aineisto kerätään kyselylomaketta käyttäen. Kyselylomake on tutkimusmenetelmänä tehokas ja taloudellinen tapa kerätä tietoa. Internetin kautta lähetettävä kyselylomake on hyvä tapa kerätä vastauksia myös arkaluontoisiin kyselyihin, jolloin esimerkiksi vastaajien anonymiteetin säilyminen on tärkeässä asemassa. (Heikkilä 2014, 17-18.)

Tutkimusaineisto on kerätty kyselylomaketutkimuksen (Liite 1.) avulla sähköisesti toukuussa 2016. Käytössäni on ollut Webropol-kyselytutkimusohjelma, jolla voi luoda kyselyn ja kerätä aineistoa. Aineiston kerääminen on tapahtunut vastaajien sähköpostiosoitteeseen lähetettävän kyselylinkin kautta. Kyselylomake on painottunut monivalintakysymyksiin, joita täydensi kolme avointa kysymystä.

Päädyin käyttämään aineistonkeruumenetelmänä verkkokyselylomaketta. Tutkimusajankohdan sijoittuminen loppukevääseen ja toive yhteistyön aloittamisesta jo seuraavana syksynä uuden lukuvuoden alkaessa asetti tutkimukselle tiukan aikataulun, kun huomioitavana oli lisäksi perhepäivähoitajien kesäloimat. Verkkokyselylomakkeen etuja ovat erityisesti sen visuaalisuus, nopeus ja taloudellisuus (Valli & Perkkilä 2015, 109). Kyselylomaketta suunniteltaessa on oltava huolellinen, sillä huonosti suunniteltu tai puutteellinen tutkimuslomake voi pilata koko tutkimuksen. Tärkeintä on, että tutkimuksen tavoite on tarkasti selvillä. Tutkijalla tulee olla tiedossa, mihin kysymyksiin etsitään vastauksia. (Heikkilä 2004, 47.)

Kyselylomaketta valmistaessani pyrin erityisesti pitämään mielessä vastaamiskynnystä maldtavat tekijät. Painopiste kyselyssä oli monivalintakysymyksillä ja pyrin myös visuaalisesti selkeään kyselypohjaan, joka saattaa olla suuri tekijä siinä vaiheessa, kun vastaaja avaa kyselyn ja tekee päätöksen, vastaako hän siihen vai ei. Heikkilän (2004, 48) mukaan hyvän kyselylomakkeen tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi siisti ja houkutteleva ulkoasu,

selkeys ja yksiselitteisyys sekä alussa olevat helpot kysymykset. Varmistin kyselylomakkeen toimivuuden testaamalla sitä muutamilla koehenkilöillä, joiden palautteen perusteella tein vielä pieniä muutoksia lomakkeen ulkoasuun sekä lisäsin etenemispalkin lomakkeen alareunaan kertomaan vastaajalle missä kohtaa kyselyä hän on menossa.

Kyselylomakkeen tavoitteena oli erityisesti kartoittaa perhepäivähoidon ja seurakunnan välisen yhteistyön suunnittelun käytännön reunaehdoja. Tärkeää oli selvittää nämä reunaehdot erityisesti perhepäivähoitajien näkökulmasta. Pidimme perhepäivähoidon päällikön kanssa palaverin huhtikuussa 2016, jossa pohdimme yhdessä kyselylomakkeen laatimisen kannalta keskeisiä huomioon otettavia näkökulmia sekä laadittavia kysymyksiä. Päädyimme etsimään vastausta kysymyksiin, kuinka kattavasti nykyiset toimintamuodot tavoittavat perhepäivähoitajat lapsiryhmineen, mitkä ovat käytännössä mahdollisia paikkoja yhteistoiminnan järjestämiseen sekä millaisia yhteistyömuotoja perhepäivähoitajat pitävät tärkeänä. Muodostin vastausten saamiseksi kahdeksan pakollista monivalintakysymystä sekä kolme vapaaehtoisesti vastattavaa avointa kysymystä.

Kyselylomake oli jaettu viidelle sivulle. Ensimmäisellä sivulla kysyttiin kyselyn ainoa taustakysymys, onko perhepäivähoitaja kunnallinen vai yksityinen. Lisäksi ensimmäisellä sivulla kartoitettiin myös se, kuinka suuri osa perhepäivähoidossa olevista lapsista tavoitetaan seurakunnan päiväkerho- tai perhekerhotoiminnan kautta. Päiväkerhossa käyville lapsille tarjotaan samat mahdollisuudet osallistua esimerkiksi joulun ja pääsiäisen aikaan liittyviin tapahtumiin kuin päiväkotien lapsillekin, joten oli tärkeää selvittää kuinka iso osa kohderyhmästä jää vielä tämän yhteistyömuodon ulkopuolelle.

Kyselylomakkeen toisella sivulla olleessa kysymyksessä perhepäivähoitajia pyydettiin arvioimaan viisi portaisella Likertin asteikolla, kuinka tärkeänä he pitäisivät lueteltuihin toimintoihin osallistumista. Arviointiasteikolla numero yksi tarkoitti ”ei lainkaan tärkeää” ja numero viisi ”erittäin tärkeää” aiemmaksi. Arvioitavat muuttajat koottiin sellaisista toimintoista, joita seurakunta järjestää päiväkotien yhteistyön tiimoilta tai joita seurakunnan olisi mahdollista tarjota perhepäivähoitajille. Lisäksi perhepäivähoitajien oli mahdollista ehdottaa myös omaa muuttujaa yhteistyön muodoksi.

Kolmannen sivun kysymysten tavoitteena oli ensisijaisesti selvittää tulevan yhteistyön mahdollisia toteutuspaikkoja, esimerkiksi siitä näkökulmasta millaiset mahdollisuudet perhepäivähoitajilla on omatoimisesti liikkua ryhmänsä kanssa Pirkkalan kunnan alueella. Neljännellä sivulla kartoitettiin perhepäivähoitajien kiinnostusta omaan kerhotoimintaan sekä siihen liittyviä yksityiskohtia. Viidennellä sivulla perhepäivähoitajien oli mahdollista kirjoittaa terveisiä ja toiveitaan seurakuntaa kohtaan avoimeen vastausruutuun.

Pirkkalassa työskenteli keväällä 2016 yhteensä 28 perhepäivähoitajaa, heistä kuitenkin 4 kunnallista perhepäivähoitajaa siirtyi kevään loputtua muihin työtehtäviin, joten potentiaalisia vastaajia oli 24. Teimme koko tutkimusprosessin ajan tiivistä yhteistyötä perhepäivähoidon päällikön kanssa. Ennen kyselylomakkeen lähettämistä oli perhepäivähoitajia perhepäivähoidon päällikön toimesta ohjeistettu suullisesti valmisteilla olevasta kyselystä, kyselyyn vastaamisesta ja kyselyn taustalla olevasta yhteistyön kehittämisestä. Ohjeistus tapahtui perhepäivähoitajien kuukausipalaverissa huhtikuussa 2016. Suullisen ohjeistuksen vuoksi tutkimuksessani ei ole erillistä saatekirjettä. Lähetin kyselylomakkeen 10.5.2016 Pirkkalan kunnan perhepäivähoidon päällikölle, joka lähetti sen edelleen sekä kunnallisten että yksityisten perhepäivähoitajien sähköpostiosoitteisiin. Tutkimuksen kohderyhmä oli täten koko perusjoukko ja lähtökohtana kokonaisuutena, jossa kaikki Pirkkalan kunnassa toimivat perhepäivähoitajat tutkittiin. Sain Pirkkalan kunnalta tutkimusluvan 2.5.2017.

Kyselylomakkeeseen vastasi 17 perhepäivähoitajaa, joista 10 oli kunnallista ja 7 yksityistä. Kunnallisen ja yksityisen perhepäivähoitajan työnkuva on hyvin samankaltainen, mutta yksityinen perhepäivähoitaja toimii samalla yrittäjänä ja hänellä on enemmän mahdollisuuksia ja valtaa vaikuttaa työnsä reunaehtoihin kuin kunnallisella perhepäivähoitajalla, joiden työn reunaehdot, kuten esimerkiksi lasten kuljettamiseen liittyvä ohjeistus, on säädetty kunnan varhaiskasvatuksen taholta. Yhteistyötä suunniteltaessa on tärkeää, että niin kunnallisten kuin yksityistenkin perhepäivähoitajien ääni tulee kuulluksi ja yhteistyö suunnitellaan sellaiseksi, että jokainen perhepäivähoitaja voisi siinä olla mukana riippumatta siitä toimiiko hän kunnallisena vai yksityisenä hoitajana.

Kyselyn vastausprosentti oli hieman yli 70 %. Kyselylomake oli pyritty tekemään helposti vastattavaksi ja kohtuullisen lyhyeksi, jotta perhepäivähoitajilta ei kuluisi lomakkeen täyttämisen kohtuuttomasti aikaa ja kynnyks kyselyyn vastaamiseen olisi mahdollisimman matala. Vastauskynnyksen madaltamiseen pyrittiin myös sillä, että kaikki avoimet kysymykset olivat vapaaehtoisesti vastattavia. Korkea vastausprosentti ja vastausten samankaltaisuus viittasivat siihen, että mahdollisen muistutusviestin mukanaan tuomat lisävastaukset eivät todennäköisesti olisi antaneet juurikaan lisätietoa hankkeen eteenpäin viemiseksi. Mikäli olisin lähettänyt muistutusviestin, olisi tämä tapahtunut juuri kesälomien kynnyksellä kesäkuun alussa, joka ei ole kovin mielekäs aika kyselyn tekemiselle. Näistä syistä emme pitäneet perhepäivähoidon päällikön kanssa muistutusviestin lähettämistä tarpeellisena.

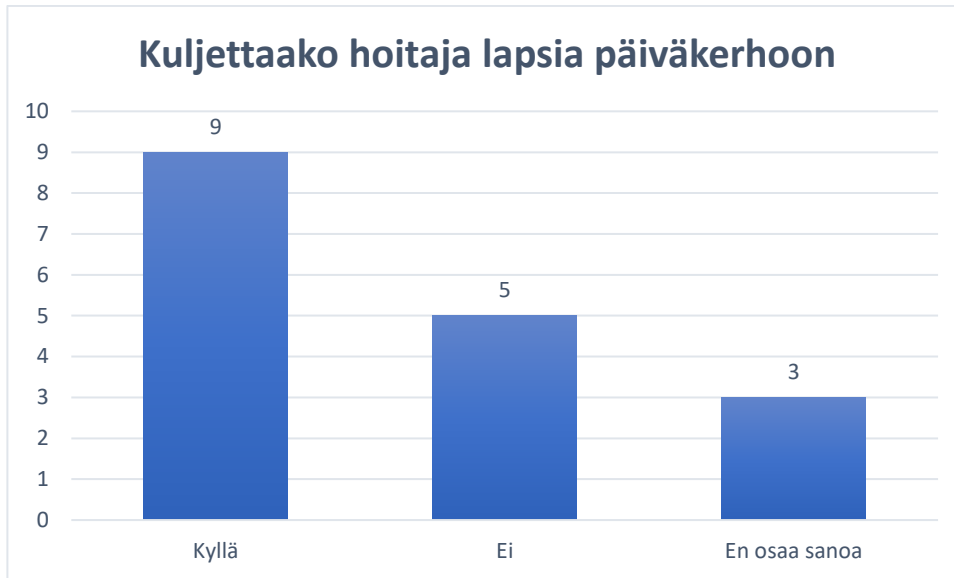
6. TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa tarkastelen kaikki kyselylomakkeen kysymykset siten, että aloitan ensimmäisen kyselylomakesivun kysymyksistä ja päätän viimeisen sivun kysymykseen. Aluksi tarkastelen, kuinka suuri osa perhepäivähoidon lapsista tavoitetaan nykyisten yhteistyömuotojen kuten kerhotoiminnan kautta. Tämän jälkeen selvitän millaisia yhteistyömuotoja perhepäivähoitajat pitävät tärkeänä. Näiden jälkeen siirryn tutkimaan yhteistyömuotojen käytännön reunaehtoja perhepäivähoitajien näkökulmasta.

6.1. Perhepäivähoitajien osallistuminen olemassa oleviin yhteistyömuotoihin

Seurakunta järjestää päiväkerhotoimintaa 3-5 -vuotiaille lapsille kahtena päivänä viikossa. Päiväkerhot osallistuvat samoihin joulun ja pääsiäisen ajan tapahtumiin kuin päiväkodeissa hoidettavat saman ikäiset lapset. Perhepäivähoitajilla on mahdollisuus vanhempien toiveesta tuoda lapsia päiväkerhotoimintaan. Tämän vuoksi oli tärkeää selvittää, kuinka suuri osa perhepäivähoidon lapsista tulee kohdatuksi päiväkerhotoiminnan kautta.

Vastauksista selvisi, että hiukan yli puolet perhepäivähoitajista kuljettavat lapsia seurakunnan päiväkerhoon (KUVIO 2). Kysymykseen liitetystä lisäkysymyksestä selvisi, että näitä päiväkerhossa käyviä lapsia on yhteensä 23. Loppukeväästä vielä viidennes hoitajista ei osannut sanoa, mikä hänen lapsiryhmänsä kokoonpano on syyskauden alussa ja täten vastaus on suuntaa antava.

KUVIO 2. Kuinka moni hoitaja kuljettaa lapsia seurakunnan päiväkerhoon? (N=17)

Selvitin lisäksi, onko perhepäivähoitajilla päiväkerhoikäisiä lapsia, joita he eivät kuljeta päiväkerhoon (KUVIO 3). Avoimen lisäkysymyksen perusteella keväällä oli tiedossa 13 päiväkerhoikäistä lasta, jotka eivät osallistu seurakunnan päiväkerhotoimintaan. Lisäksi vielä reilu kolmannes hoitajista ei osannut sanoa, onko heillä syksyn koittaessa päiväkerhoikäisiä lapsia, joita he eivät kuljeta seurakunnan kerhotoimintaan. Nämä vastaukset kuitenkin osoittavat, että tapahtumat, jotka seurakunta järjestää joulun ja pääsiäisen aikaan eivät tavoita hieman yli kymmentä 3-5 -vuotiasta lasta Pirkkalan kunnan alueella. Tämä määrä on alle 2 % ikäryhmän evankelis-luterilaisessa seurakunnassa kirjoilla olevista lapsista Pirkkalan kunnan alueella.

KUVIO 3. Perhepäivähoitajat, joilla on päiväkerhoikäisiä lapsia, jotka eivät osallistu seurakunnan kerhotoimintaan (N=17).

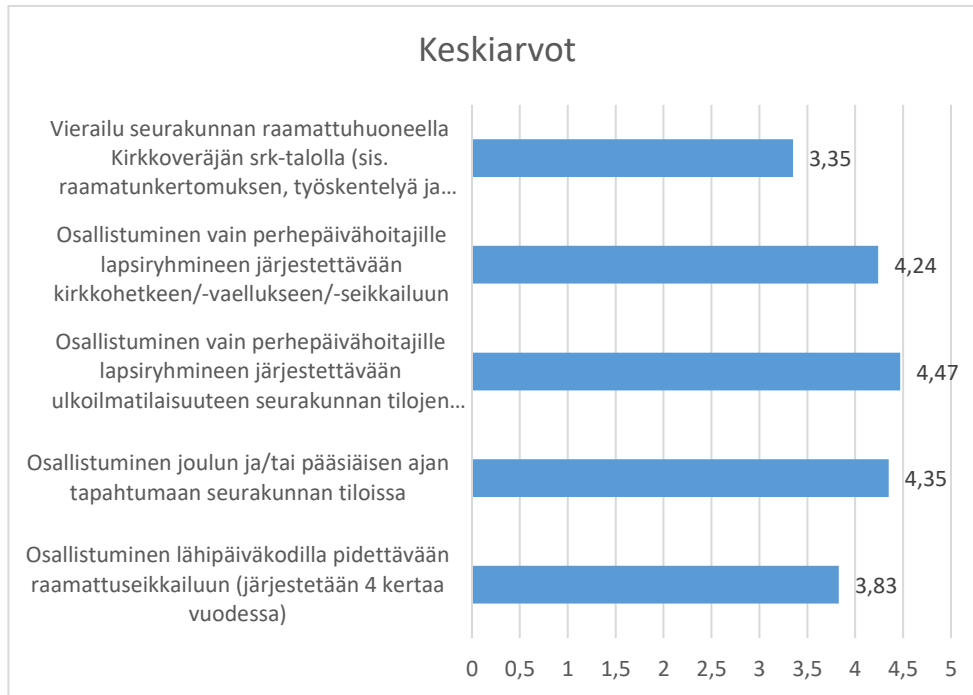
Yksikään vastanneista perhepäivähoitajista ei ollut osallistunut lapsiryhmänsä kanssa seurakunnan järjestämään avoimeen perhekerhoon.

6.2 Perhepäivähoitajien tärkeänä pitämät yhteistyömuodot suunniteltaessa yhteistyötä seurakunnan kanssa

Perhepäivähoitajat pitivät kaikkia ehdotettuja yhteistyömuotoja melko tai erittäin tärkeänä (KUVIO 4). Jokaisen pisteytetyn yhteistyömuodon arvojen keskiarvo oli yli 3 ja jopa kolmen yhteistyömuodon saama keskiarvo ylitti arvon 4 (KUVIO 5). Hajonta oli kuitenkin suurinta ensimmäisen ja viimeisen yhteistyömuodon kohdalla, joiden kohdalla myös keskiarvot jäivät matalimmiksi. Tutkimustulokset osoittavat, että perhepäivähoitajat pitävät erityisen tärkeänä pääsiäisen ja joulun ajan huomioimista sekä juuri heidän kohderyhmälleen räätälöidyn ja suunnitellun toiminnan järjestämistä. Hajonta on kuitenkin kaikkein pienin muuttujan ”osallistuminen perhepäivähoitajille lapsiryhmineen järjestettävään ulkoilmatilaisuuteen seurakunnan tilojen läheisyydessä”. Tämän muuttujan kohdalla myös keskiarvo (4,47) on muuttujista suurin.

KUVIO 4. Miten tärkeänä perhepäivähoitajat pitävät osallistumista yhteistyömuotoihin (N=17).

KUVIO 5. Eri yhteistyömuotojen saamat keskiarvot (N=17)

Perhepäivähoitajilla oli lisäksi mahdollisuus kertoa omia ehdotuksia yhteistyömuodoiksi. Ehdotuksia tuli kaksi; seurakunnan työntekijän vierailu perhepäivähoitajan kodissa sekä syntymästä ja kuolemasta kertominen lapsille.

Perhepäivähoitajilta tiedusteltiin myös kiinnostusta osallistua juuri heille ja heidän lapsiryhmälleen suunnattuun kerhotoimintaan. Vastaajista (N=17) jokainen (100%) vastasi, että olisi kiinnostunut osallistumaan tällaiseen perhepäivähoidolle järjestettävään kerhoon.

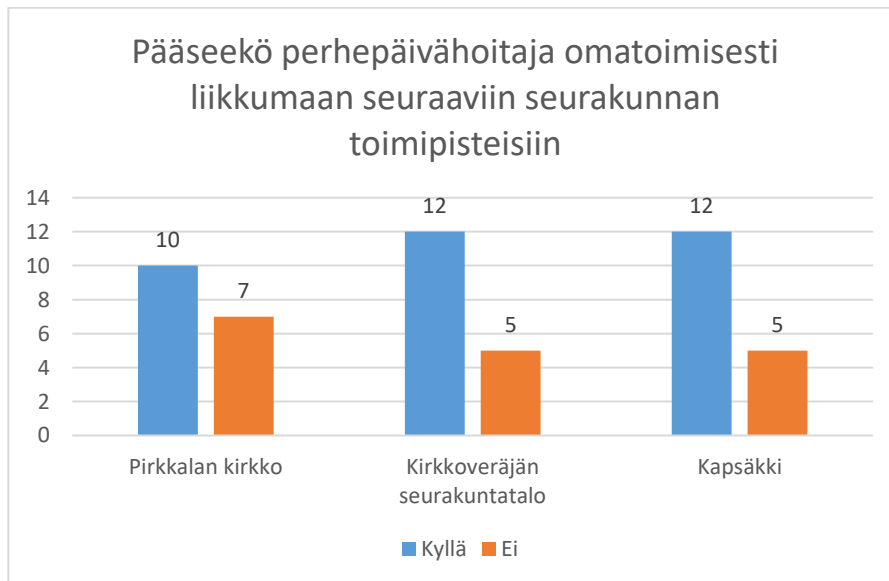
6.3 Yhteistyön käytännön reunaehdot perhepäivähoidon näkökulmasta

Perhepäivähoitajilta tiedusteltiin, millaiset mahdollisuudet heillä on omatoimisesti liikkua Pirkkalan kunnan alueella sijaitseviin seurakunnan toimipisteisiin. Toimipisteiksi valittiin kolme sellaista toimipistettä, joihin on mahdollisuus liikkua myös julkista liikennettä hyväksi käyttäen. Seurakunnan kerhotila Kapsäkki sijaitsee pienen kauppakeskuksen yhteydessä hyvien liikenneyhteyksien päässä, painottuen kuitenkin sijainniltaan lähelle Tampe-

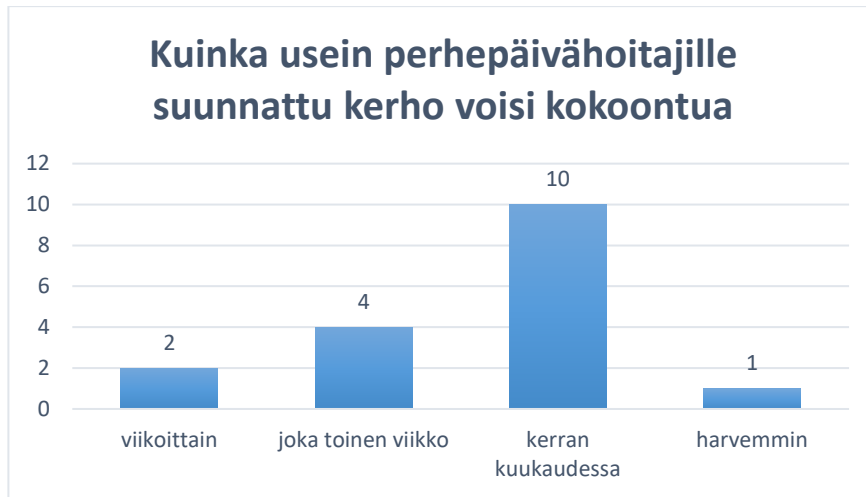
reen kaupungin rajaa. Kapsäkin tila on viihtyisä, mutta pienehkö. Suurempia seurakunnan toimitiloja ovat Kirkkoveräjän seurakuntatalo ja Pirkkalan kirkko kerhotaloineen. Nämä toimitilat sijaitsevat lähempänä Pirkkalan kuntakeskusta ja myös niihin on mahdollista saapua julkista liikennettä hyödyntäen, joskaan ei aivan yhtä monipuolisesti kuin Kapsäkin kerhotilaan.

Vastausten mukaan perhepäivähoitajista suurin osa pystyisi omatoimisesti liikkumaan kaikkiin ehdotettuihin toimipisteisiin (KUVIO 6). Kirkkoveräjän seurakuntatalo ja Kapsäkin kerhotila ovat hieman useamman saavutettavissa kuin Pirkkalan kirkko kerhotaloineen. Kapsäkin kerhotilan ongelma on henkilömitoitus, jonka vuoksi tilaan ei voi kovin suurta joukkoa päästää kerralla sisään. Kirkkoveräjän seurakuntatalon tilat ovat monipuoliset sisältäen sekä kirkko- että seurakuntasalin ja lisäksi useita kerhohuoneita. WC- ja eteistilat on suunniteltu myös lapsivierailijät huomioiden.

KUVIO 6. Pääseekö perhepäivähoitaja omatoimisesti liikkumaan seuraaviin seurakunnan toimipisteisiin lapsiryhmänsä kanssa? (N=17)

Vastaajilta kysyttiin myös sitä, kuinka usein he toivoisivat heille suunnatun kerhon kokoontuvan, mikäli sellainen perustettaisiin. Vastaajista 60% kannatti kerhon kokoontumista kerran kuukaudessa (KUVIO 7). Muut vaihtoehdot saivat selkeästi vähemmän kannatusta.

KUVIO 7. Kuinka usein perhepäivähoitajat toivoisivat heille suunnatun kerhon kokoontuvan, mikäli sellainen perustettaisiin? (N=17)

7. LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Verkkokyselyihin innokkaampia vastaajia ovat ikäryhmittäin tarkasteltuna aikuisväestöstä 15-25 vuotiaat, kun taas iäkkäämpien vastausinto on matalampi (Valli & Perkkilä 2015, 112). Perhepäivähoitajat kyselyn kohderyhmänä kuuluvat keskimäärin iäkkäämpään sukupolveen, joten tämän vuoksi pidän kyselyn vastausprosenttia (n. 70%) erinomaisen korkeana. Kaikilla vastaajilla oli käytössään työsähköposti, joten tämän vuoksi vastaajat olivat tasa-arvoisessa asemassa keskenään ja kaikilla oli yhtäläinen mahdollisuus vastata kyselyyn ja tuoda oma mielipiteensä esiin.

Webropol-ohjelman käyttö kyselylomaketutkimuksen toteuttamisessa mahdollistaa vastaajien anonymiteetin säilymisen. Käytin kyselyn toteuttamisessa julkista linkkiä, joten vastauksia ei pysty tällöin yhdistämään tiettyyn sähköpostiosoitteeseen. Analysoin vastaukset kokonaisuutena erottelematta yksittäisiä vastauksia erilleen muista.

Lähes kaikki kyselyn kysymykset olivat hyvin selkeitä ja kyselylomakkeessa oli esimerkiksi huomioitu se, että perhepäivähoitajat eivät välttämättä vielä tiedä keväällä syksyn lapsiryhmänsä kokoonpanoa. Kyselylomakkeen 5. kysymys sisälsi yhteistyövaihtoehtoja, jotka eivät ehkä olleet kaikille perhepäivähoitajille sisällöltään täysin selkeitä, jolloin vastaajat ovat joutuneet vastaamaan kysymyksiin pienen epätietoisuuden pohjalta. Kaikki vastaajat eivät ehkä ole esimerkiksi tienneet millainen paikka on seurakunnan raamattuhuone ja mitä siellä tehdään.

Koen kyselylomakkeen olleen tutkimukselleni sopiva aineistonkeruumenetelmä. Aumalan (2017, 80) kokemuksen mukaan kaikilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä on tietoa uskonnoista, katsomuksista ja kulttuureista, mutta tiedon taso esimerkiksi eri uskonnoista ja niiden perusteista on hyvin vaihteleva ja kirjava. Kalliala (2001, 173) korostaa, että uskonkasvatuksen ja monen muun sisällöllisen orientaation toteuttaminen vaihtelee suuresti eri päivähoitopaikkojen välillä. Tämän vuoksi en ole keskittynyt tutkimaan tai haastattelemaan vain muutamia perhepäivähoitajia, vaan toivoin tavoittavani kyselylomaketutkimuksella mahdollisimman monia hoitajia eri puolilta kuntaa. Kuitenkin on pidettävä mahdollisena,

että kyselyyn ovat vastanneet erityisesti ne perhepäivähoitajat, joiden oma suhtautuminen uskontoon tai seurakunnan kanssa tehtävään yhteistyöhön on pääosin positiivinen.

Ajattelen, että kyselylomaketutkimus on ollut riittävän neutraali tapa lähestyä tätä, joiltain osin melko henkilökohtaiselle tasolle kapuavaa aihetta. Uskon, että vastaajat ovat uskaltaneet vastata rehellisesti, kun vastaaminen on tapahtunut nimettömänä, omassa rauhassa ja sähköisesti. Jotta vastauskynnys olisi mahdollisimman matala, päädyin kyselylomaketta tehdessäni siihen, että ainoa kyselyyn liittämäni taustakysymys koski sitä, onko perhepäivähoitaja kunnallinen vai yksityinen.

Opinnäytetyötä tehdessäni olisin voinut ottaa enemmän vastuuta tutkimusprosessin alkaessa esimerkiksi perhepäivähoitajien ohjeistuksesta ennen kyselyn lähettämistä. Saatekirjeen lähettäminen kyselylomakkeen yhteydessä olisi ollut parempi vaihtoehto kuin perhepäivähoidon päällikön suullinen ohjeistus. Lisäksi saatekirjeen liittäminen olisi lisännyt tutkimukseni luotettavuutta. Tutkimusprosessille olisi ollut hyvä varata enemmän aikaa, sillä esimerkiksi tutkimuslupaprosessi oli huomattavasti oletettua pidempi.

Opinnäytetyöni ajankohta sijoittui kahden eri Vasu-asiakirjan murrosvaiheeseen. Tämä on aiheuttanut haasteita työlleni ja esimerkiksi vain viimeisen kahden vuoden aikana julkaisutussa lähdemateriaalissa on käytössä termi *katsomuskasvatus* termin *uskontokasvatus* sijaan. Tämä termistön muutos on vaikuttanut siihen, että osa käyttämästäni lähteistä on termistöltään vanhentunutta.

8. JOHTOPÄÄTÖKSET

Perhepäivähoitajille suunnatun kyselyn tulokset antoivat selkeät suuntaviivat sille, minkälaista yhteistyötä kannattaa lähteä kehittämään seurakunnan varhaiskasvatuksen sekä perhepäivähoidon välille. Yksi tärkeimmistä havainnoista, joka on tehtävissä tutkimustuloksia tarkasteltaessa, on se, että toimintamuotojen tulee olla juuri tälle kohderyhmälle räätälöityjä. Perhepäivähoidolle on tähän asti tarjottu samoja mahdollisuuksia yhteistyömuodoiksi, kuin mitä seurakunta tarjoaa perheille, joissa vanhempi hoitaa lastaan kotona. Tutkimus osoitti, että perheille suunnatut toiminnat eivät tavoita perhepäivähoitajia lapsiryhmineen siinä määrin kuin on oletettu. Vaikka osa perhepäivähoitajista kuljettaa lapsia seurakunnan päiväkerhoon, jää noin kolmannes perhepäivähoidossa olevista 3-5 -vuotiaista lapsista tämän toiminnan ulkopuolelle. Lisäksi perhepäivähoidossa on paljon alle 3-vuotiaita lapsia, joita yhteistyö ei tavoita lainkaan, sillä yksikään perhepäivähoitaja ei ole osallistunut hoitoryhmänsä kanssa seurakunnan avoimeen perhekerhoon.

Tutkimustuloksista ei käy ilmi selitystä sille, miksi perhepäivähoitajat eivät ole hyödyntäneet avointen perhekerhojen tarjoamaa yhteistyömahdollisuutta. Olettaisin, että perhepäivähoitajat mahdollisesti pitävät avoimen perhekerhon toimintaa enemmän perheille suunnattuna toimintana eivätkä koe luontevaksi avoimeen perhekerhoon osallistumista. Vaikka avoimeen perhekerhoon osallistuu muitakin kasvattajia, arvelisin, että perhepäivähoitajat eivät koe lapsia kotona hoitavia vanhempia vertaiskontakteiksi itselleen vaan toivoisivat ehkä vertaiskontakteilta enemmän kollegiaalista vertaistukea. Toisaalta osallistumismahdollisuutta ei ole ehkä osattu hyödyntää myöskään puutteellisen viestinnän tai perhepäivähoitajille muiden toimijoiden tarjoamien päällekkäisten ohjelman vuoksi. Tällaista muuta ohjelmaa voivat olla vaikkapa kirjaston satutunnit tai liikuntasalitilojen käyttö.

Seurakunnassa on pohdittu, voisiko päiväkotien kanssa käytössä olevia toimintamuotoja siirtää myös perhepäivähoidon yhteistyömuodoksi. Tutkimustuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että yhteistyömuotojen tulee olla juuri tälle kohderyhmälle räätälöityä toimintaa ja se tulee järjestää siten, että juuri tämän kohderyhmän erityispiirteet tulevat siinä huomioi-

duksi. Avoimessa kysymyksessä eräs vastaaja ehdotti, että seurakunnan työntekijä voisi vieraillla perhepäivähoitokodissa samoin kuin päiväkodeissa vierailaan. Seurakunnan näkökulmasta työntekijöiden vierailut perhepäivähoitajien kodeissa vaatisivat melko paljon resursseja, joten tämä ei ainakaan säännöllisenä toimintana ole mahdollista toteuttaa.

Seurakunta järjestää päiväkotien yli 3-vuotiaille lapsille pääsiäisen ja joulunajan tapahtumia kuten näihin liittyviä vaelluksia ja nukketeatteriesityksiä. Perhepäivähoitajien hoitoryhmässä olevien lasten ikäjakauma on hyvin laaja, jolloin pääsiäisen ja joulun ajan tapahtumiin osallistuminen on haasteellista, sillä perhepäivähoitajien on hankala jakaa lapsiryhmiään yli ja alle 3-vuotiaisiin. Näihin tapahtumiin osallistuu lisäksi seurakunnan päiväkerholaiset, joissa tutkimuksen mukaan käy noin kaksi kolmasosaa perhepäivähoidossa olevista yli 3-vuotiaista lapsista. Voidaan ajatella, että seurakunnan järjestämät joulun ja pääsiäisen ajan tapahtumat tavoittavat lähes kaikki kohderyhmän lapset ja juhlapyhiin keskittyvän yhteistyömuodon kehittäminen perhepäivähoidon ja seurakunnan välille ei ainakaan nykyistä mallia hyödyntäen liene tarpeen vaan yhteistyön muotoja olisi päällekkäisyyksien välttämiseksi etsittävä muualta. Joulun ja pääsiäisen ajan kristillistä perinnettä on kuitenkin tärkeä pitää esillä, ja nämä teemat on hyvä liittää osaksi muuta perhepäivähoidon kanssa tehtävää yhteistyötä, kuten heille järjestettävää kerhotoimintaa.

Yksi selkeimmistä tutkimustuloksista oli se, että jokainen vastaaja kannatti perhepäivähoitajille sekä heidän lapsiryhmilleen suunnatun kerhotoiminnan aloittamista. Vaikka perhepäivähoitajat eivät ole hyödyntäneet avoimeen perhekerhoon osallistumisen mahdollisuutta, ovat he kiinnostuneita juuri heidän kohderyhmälleen järjestettävästä kerhotoiminnasta. Tämä saattaisi kertoa siitä, että heille järjestettävä kerhotoiminta tarjoaisi samalla tilaisuuden vertaiskontakteihin ja kollegiaaliseen tukeen. Kerhotoiminnan järjestämiselle parhaiten soveltuvana paikkana voidaan pitää Kirkkoveräjän seurakuntataloa, jonka tilat ovat riittävän suuret ja monipuoliset isonkin ryhmän kokoontumista ajatellen. Vastausten perusteella Kirkkoveräjän seurakuntatalo on lisäksi seurakunnan toimipisteistä se, jonne perhepäivähoitajista suurimman osan on mahdollista omatoimisesti liikkua. Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että kerho voisi kokoontua kuukausittain. Kerhon toiminnan tarkempia sisältöjä suunniteltaessa tulee käydä tiivistä vuoropuhelua perhepäivähoitajien sekä seurakunnan

työntekijöiden välillä. Esimerkiksi kyselyvastauksissa esitetty toive syntymään ja kuolemaan liittyvien teemojen käsittelystä voidaan pitää esillä yhteistyön yhtenä sisältöalueena. Aumala (2017, 81) korostaa, että parhaita asiantuntijoita ja kouluttajia katsomuskasvatuksessa ovat lapset ja vanhemmat, joten toimintaa suunnitellessa tulee huomioida erityisesti myös perheiden katsomukselliset tavat sekä perheiden toiveet katsomusten huomioimisesta. Yhteistyötä aloitettaessa tulee huolehtia kerhotoiminnan lapsilähtöisyydestä ja lasten osallisuudelle kerhon toiminnan ja sisältöjen suunnittelussa tulee antaa mahdollisimman paljon tilaa.

Kerhotoiminnan lisäksi perhepäivähoitajat pitivät muista esillä olleista yhteistyön vaihtoehdoista tärkeimpänä heille räätälöidyn ulkoilutapahtuman järjestämistä. Pirkkalan kirkon pihapiirissä on hyvät mahdollisuudet ulkoiluun. Pihasta löytyy leikki- ja nuotiopaikan lisäksi myös runsaasti tilaa ja nurmialueita monipuolisen toiminnan järjestämiseen isollekin ryhmälle. Alue on turvallinen ja lapsiystävällinen. Kirkko toimii myös hyvänä kokoontumistilana ja oppimisympäristönä, jossa voi viettää osan ajasta. Kyselytutkimustulosten mukaan ulkoilutapahtuma olisi perhepäivähoidolle mielekäs yhteistoimintamuoto ja tämän tapahtuman järjestämiselle otollinen paikka voisi olla Pirkkalan kirkko ympäristöineen.

Pirkkalan seurakunnan varhaiskasvattajat ovat jo pitkään pohtineet perhepäivähoidon kanssa tehtävän yhteistyön kehittämistä. Vaikka halua olisi ollut yhteistyön kehittämiseksi, on hankaluutena ollut se, että toimivia yhteistyömuotoja ei ole aiemmin kunnolla lähdetty etsimään. Perhepäivähoitajien sijoittuminen eri puolille kuntaa ja lapsiryhmien laaja ikähaitari ovat asettaneet yhteistyölle haasteita, joiden vuoksi yhteistyön aktiivinen rakentaminen on jäänyt vähiin. Toisaalta jo olemassa olleita yhteistyömuotoja on pidetty riittävinä, sillä perhepäivähoitajilla on ollut mahdollisuus osallistua seurakunnan avoimiin perhekerhoihin sekä tuoda päiväkerhoikäisiä hoitolapsia seurakunnan päiväkerhoon. Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että nykyiset yhteistyömuodot eivät ole tavoittaneet perhepäivähoitajia siinä laajuudessa kuin on oletettu.

Yhteistyötä seurakunnan varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon välillä on seurakunnan osalta myös paljon mietitty siitä näkökulmasta, että päiväkotien kanssa tehtävät yhteistyö-

muodot olisi siirretty myös perhepäivähoidon kanssa tehtävään yhteistyöhön. Tutkimustulokset osoittivat, että parempi lähestymistapa yhteistyön rakentamiselle on räätälöidä uusia yhteistyömuotoja, joiden kautta on helpompi huomioida perhepäivähoidon ominaispiirteet päivähoitomuotona. Yhteistyön ja yhteistyömuotojen kehittäminen on nyt huomattavasti helpompaa, kun tutkimuksen myötä on kartoitettu esimerkiksi se, miten perhepäivähoitajat pääsevät lapsiryhmiseen liikkumaan seurakunnan tiloihin. Perhepäivähoitajien tulee huolehtia luvan kysymisestä lasten vanhemmilta aina silloin kun yhteistyössä on kyse uskonnollisesta tilaisuudesta. Mikäli joku lapsista ei saa osallistua tilaisuuteen, voi perhepäivähoidon henkilökunta halutessaan pyytää seurakunnan tukea myös korvaavan toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen (Petäjä & Ojell 2017, 95).

Olen tehnyt tutkimustuloksista power point-yhteenvedon. Yhteenvedossa olen esitellyt keskeisimmät tutkimustulokset. Pirkkala on jaettu perhepäivähoitoalueisiin, joista jokaisella alueella toimivista perhepäivähoitajista yksi on aluevastaava. Aluevastaavan perhepäivähoitajan tehtävänä on toimia erityisenä viestintälinkkinä oman alueensa muiden perhepäivähoitajien sekä varhaiskasvatuksen johdon välillä. Aluevastaavat perhepäivähoitajat osallistuvat kuukausittain perhepäivähoidon palaveriin, jossa käsitellään ajankohtaisia asioita liittyen perhepäivähoitoon. Esittelin tutkimustulokset 7.9.2016 pidetyssä kuukausipalaverissa, johon lisäksi osallistui perhepäivähoidon päällikkö sekä aluevastaavat perhepäivähoitajat. Perhepäivähoitajat ottivat tutkimustulokset ilolla vastaan ja alkamassa oleva yhteistyö sai heiltä paljon positiivista palautetta, mikä näkyi myös kyselyyn sisällytetyssä avoimessa kysymyksessä, jossa vastaajien oli mahdollista lähettää seurakunnalle vapaamuotoinen tervehdys. Avoimen kysymyksen vastauksista nousi selkeästi esiin ilo siitä, että yhteistyötä ollaan pitkän odottelun päätteeksi kehittämässä.

9. POHDINTA

Seurakunnan ja yhteiskunnan varhaiskasvatuksen välistä yhteistyötä suunniteltaessa tulee huomioida, että varhaiskasvatussuunnitelma on päiväkoteja ja perhepäivähoitoa velvoittava normiasiakirja. Vaikka Vasun velvoittavuus ei koske seurakunnan toimintaa, tulee yhteistyötä rakentaa ja toteuttaa Vasun periaatteiden mukaisesti. Vasun mukainen katsomuskasvatus tarjoaa kuitenkin paljon erilaisia mahdollisuuksia seurakunnan ja päivähoidon väliselle yhteistyölle. Katsomuskasvatuksen hyvänä tukena voi käyttää esimerkiksi kumppanuuden korimallia, jonka pohjalta yhteistyötä voidaan rakentaa.

Korimallia tarkasteltaessa voidaan huomata, että yhteistyömuotoja ja yhteistyön sisältöjä tulee pohtia monipuolisesti. Vaikka varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on uskonnollisesti sitouttamaton, voi seurakunta silti tarjota päivähoitolle erilaisia uskonnollisia tilaisuuksia. Kuitenkin on tärkeää huomioida, että mikäli toivotaan rikastuttavaa ja tiivistä yhteistyötä, ei yhteistyö voi rakentua ainoastaan uskonnollisten tilaisuuksien varaan. Seurakunnan työntekijöiden tuleekin ymmärtää oma roolinsa varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen tukijana ja katsomuksellisen osaamisen asiantuntijana. Yhteistyön sisältöjä mietittäessä, tulee erityisesti keskittyä korimallin ensimmäisen korin tarjoamiin mahdollisuuksiin. Yhteistyössä olisi hyvä lähteä liikkeelle ajatuksesta, jossa seurakunta voi tarjota katsomuskasvatukselle oppimisympäristön, jossa on mahdollista tutustua esimerkiksi kirkkotiloihin, -taiteeseen ja -musiikkiin sekä vaikkapa hautausmaihin. Myös kirkkovuoden juhlien perinteisiin sekä niiden taustalla vaikuttavaan ajatteluun tutustuminen ovat Vasun mukaisia sisältöjä katsomuskasvatuksen alueella.

Seurakunnan ja yhteiskunnan varhaiskasvatuksen välisessä yhteistyössä tulee huolehtia siitä, että osapuolet ovat tietoisia minkä kumppanuuden korin alueella toimitaan. Tällöin voidaan huolehtia, että jokaisen lapsen ja perheen katsomusta kunnioitetaan eikä kenenkään oikeuksia loukata.

Kuten tutkimuksenikin osoitti, yhteistyössä tulee huomioida eri yhteistyöryhmien erityispiirteet. Tämä vaatii panostamista vuoropuhelun käymiseen ja aktiivisesti yhteistyön yhteiseen suunnitteluun osallistumiseen. Katsomuskasvatusta rikastuttaa monipuolinen yhteistyö, joka saa ei jäädä irralliseksi osaksi päiväkodin tai perhepäivähoitoryhmän muusta toiminnasta. Tärkeää on huomioida lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen ja lasten yhdenvertainen kohtelu.

Tutkimusprosessi eteni nopeasti ja ilahduttavaa oli vastausprosentin korkeus, vaikka perhepäivähoitajat eivät edusta aktiivisinta verkkokyselyihin vastaavaa kohderyhmää. Korkea vastausprosentti kertonee myös siitä, että perhepäivähoitajat ovat kokeneet seurakuntayhteistyön kehittämisen olevan tärkeä teema ja kyselylomakkeeseen vastaaminen on koettu vaikutusmahdollisuudeksi. Vastaukset ovat antaneet hyvät suuntaviivat yhteistyön kehittämiseksi ja vastauksista käy selkeästi ilmi perhepäivähoitajien näkökulma. Koen onnistuneeni tässä tutkimuksen vaiheessa saavuttamaan tavoitteeni hyvin.

-

10. AMMATILLINEN KASVU

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto on julkaissut sosionomin (AMK) kompetenssit, jotka määrittelevät sosionomin keskeisiä osaamisalueita. Osaamisalueita ovat eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjyysosaaminen. Koen, että opintojen ja tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen päässyt kehittymään jokaisen kompetenssin alueella.

Aiempi opiskelu- ja työhistoriani on antanut monelta osin hyvät lähtökohdat sosionomin kompetenssien omaksumiselle. Opintojen myötä sosiaaliturvan ja hyvinvointipalvelujärjestelmän tuntemiseni on huomattavasti lisääntynyt. Koen, että asiantuntijuuteni sosiaalialalla on kehittynyt. On ollut mielenkiintoista tutustua eri palvelun tarjoajiin ja oppia ymmärtämään miten eri toimijoiden tarjoamat palvelut linkittyvät yhteen. Omalla kohdallani erityisesti lapsille ja perheille suunnattujen palvelujen verkosto on selkiytynyt paljon.

Opintojeni aikana osallisuuteen ja osallisuuden tukemiseen liittyvät teemat ovat puhutelleet minua kovasti. Osallisuus on mielestäni tärkeä lähtökohta kaikessa sosiaalialaan liittyvässä työssä. Toivon, että tulevissa työtehtävissäni pystyn vaikuttamaan ihmisten hyvinvointiin vahvistamalla heidän osallisuuttaan omissa elinpiireissään. Uskon, että osallisuuden tukeminen on yksi tehokas keino ehkäistä syrjäytymistä, huono-osaisuutta ja epätasa-arvoa.

Opinnäytetyön tekeminen on osoittanut, miten tärkeää on toimintaa suunniteltaessa kuulla kohderyhmän tarpeita ja toiveita. Tämän työn myötä rohkeus tarttua tulevaisuudessa erilaisiin kehittämishankkeisiin on lisääntynyt. Tarttuminen opinnäytetyöni kehittämishaasteeseen on ollut innostavaa ja työni lopputuloksen näkeminen on ollut palkitsevaa. Odotan mielenkiinnolla ja omaan ammatillisuuteeni luottaen tulevia työelämän haasteita.

LÄHTEET

- Aumala, Päivi 2017. Katsomuskasvatuksen johtaminen varhaiskasvatustyössä. Teoksessa Tiina Haapsalo, Heljä Petäjä, Päivi Vuorelma-Glad, Mirva Sandén, Hanna Pulkkinen & Ilkka Tahvanainen (toim.) Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy, 75–86.
- Halme, Lasse 2010. Lapsen parhaaksi. Helsinki: Lasten Keskus.
- Hay, David 2003. Spirituality and Primordial Experience. Teoksessa Arto Kallioniemi., Antti Räsänen & Päivi Hilska. Lapsen sielun maisema. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Vantaan täydennyskoulutuslaitos, 1–13.
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Heikkilä, Tarja 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Kalliala, Marjatta 2001. Sanoista tekoihin ja tekemättömyyteen - uskontokasvatuksen arki päiväkodissa. Teoksessa Jaakko Salminen (toim.) Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Vantaan täydennyskoulutuslaitos, 163–191.
- Kallioniemi, Arto 2003. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksen tutkimuksen kentässä. Teoksessa Arto Kallioniemi, Antti Räsänen & Päivi Hilska (toim.) Lapsen sielun maisema. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Vantaan täydennyskoulutuslaitos, 91–105.
- Kallioniemi, Arto 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuuristuvassa maailmassa. Teoksessa Päivi Hilska, Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Helsinki: Kirjapaja, 31–52.
- Kallioniemi, Arto 2008. Uskontokasvatus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Tiina Kangasmaa, Heljä Petäjä & Arto Kallioniemi (toim.) Lapsenkaltainen: uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 9–23.
- Kallunki, Valdemar 2008. Kirkon etuoikeus vai modernia yhteistyötä? Kuntien ja seurakuntien yhteistyö sosiaali- ja kasvatustyössä. Kunnallistieteellinen aikakauskirja 3/08, 289–318.
- Kallunki, Valdemar 2009. Tunnustettua kumppanuutta? Kuntien ja seurakuntien virallinen yhteistyö moniarvoisuuden näkökulmasta. Teologinen aikakauskirja 2/09.
- Kangasmaa, Tiina; Petäjä, Heljä & Vuorelma, Päivi 2008. Varhaiskasvatuksen uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Teoksessa Tiina Kangasmaa, Heljä Petäjä & Arto Kallioniemi (toim.) Lapsenkaltainen: uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Kirkkohallitus 2015. Seurakunta varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen kumppanina. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 12.11.2017.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E3ED98CE097C94E6C2257EDD00483BF5/\\$FILE/4koria_10_2015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E3ED98CE097C94E6C2257EDD00483BF5/$FILE/4koria_10_2015.pdf)
- Kirkon tilastollinen vuosikirja 2015. Viitattu 2.10.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/TILAS_TOLLINEN%20VUOSIKIRJA%202015.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/TILAS_TOLLINEN%20VUOSIKIRJA%202015.pdf).
- Kivioja, Ulla; Koskenrouta, Pirjo & Valpola, Marja-Liisa 1991. Perhepäivähoidon perusteet ja käytäntö. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Kokkonen, Jarmo 2008. Uskonnollisuus ja hengellisyys lapsen maailmassa. Teoksessa Tiina Kangasmaa, Heljä Petäjä & Arto Kallioniemi (toim.) Lapsenkaltainen: uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 74–81.
- Mattila, Sirkka 2008. Uskontokasvatuksen orientaatio. Teoksessa Tiina Kangasmaa, Heljä Petäjä & Arto

- Kallioniemi (toim.) Lapsenkaltainen: uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 62–68.
- Ojell, Raija 2013. Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa Seija Saarinen (toim.) Tää olis keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lasten Keskus, 17–31.
- Parrila, Sanna 2002. Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Teoksessa Hanna Alho-Kivi & Soili Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi.
- Petäjä, Heljä & Ojell, Raija 2017. Kunnan ja evankelisluterilaisen seurakunnan varhaiskasvatuksen yhteistyö. Teoksessa Tiina Haapsalo, Heljä Petäjä, Päivi Vuorelma-Glad, Mirva Sandén, Hanna Pulkkinen & Ilkka Tahvanainen (toim.) Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy, 87–96.
- Pirkkalan kunnan Varhaiskasvatussuunnitelma 2015. Viitattu 2.10.2016.
<http://pirkkala-fi-bin.aldone.fi/@Bin/4185ecdd0d0d93da4658eb21892725cc/1426921948/application/pdf/3783615/Varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Pirkkalan seurakunnan toimintakertomus 2015.
- Reina, Riikka 2016. Päiväkotipyhäkoulusta mentorointiin – Yhteiskunnan varhaiskasvatuksen uskonto-kasvatuksen mentorointi haastaa seurakuntien työntekijöitä edelleen. Teoksessa Minna Valtonen & Päivi Sutinen (toim.) Varhaiskasvatus ja perhetoiminta seurakunnissa. Diakoniammattikorkeakoulu. Tampere: Juvenes Print Oy, 89–102.
- Sosionomi (AMK) kompetenssit 29.4.2016. Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Viitattu 25.11.2017.
<https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Suomen perustuslaki, luku 2 perusoikeudet 11.6.1999/731
- STAKES. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 2.10.2016.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>.
- Tast, Sylvia 2017. Oikeus omaan katsomukseen ja katsomuskasvatukseen. Teoksessa Tiina Haapsalo, Heljä Petäjä, Päivi Vuorelma-Glad, Mirva Sandén, Hanna Pulkkinen & Ilkka Tahvanainen (toim.) Varhaiskasvatus katsomusten keskellä. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy, 12–21.
- Tilastokeskus. Tampereen kaupunkiseutu. Viitattu 19.12.2016.
http://tilastokeskus.fi/tup/seutunet/tampere_vaesto_fi.html.
- Ubani, Martin 2003. David Hayn spiritualiteettikäsityksen tarkastelua. Teoksessa Arto Kallioniemi, Antti Räsänen & Päivi Hilska (toim.) Lapsen sielun maisema. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Vantaan täydennyskoulutuslaitos, 15–26.
- Valli, Raine & Perkkilä, Päivi 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: Ps-kustannus, 109–120.
- Varhaiskasvatuslaki 1A§ 8.5.2015/580
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Opetushallitus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus.
- YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 20.11.1989. Viitattu 2.10.2016.
https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Yhteistyö perhepäivähoidon kanssa

1. Oletko kunnallinen vai yksityinen perhepäivähoitaja? *

- kunnallinen
- yksityinen

2. Kuljetatko hoitolapsia seurakunnan päiväkerhoon syksyllä 2016? *

- Kyllä, montako lasta? _____
- En
- En osaa sanoa

Onko sinulla hoidossa 2011-, 2012- tai 2013-syntyneitä lapsia, joita ET kuljeta seurakunnan päiväkerhoon syksyllä 2016? *

- Kyllä, montako lasta? _____
- Ei
- En osaa sanoa

4. Oletko osallistunut seurakunnan avoimeen perhekerhoon lapsiryhmäsi kanssa? *

- Kyllä
- En

5. Arvioi asteikolla 1-5, miten tärkeänä pitäisit seuraaviin tilaisuuksiin osallistumista lapsiryhmäsi kanssa? *

1= ei lainkaan tärkeää, 5=erittäin tärkeää

	1	2	3	4	5
Osallistuminen lähipäiväkodilla pidettävään raamattuseikkailuun (järjestetään 4 kertaa vuodessa)	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistuminen joulun ja/tai pääsiäisen ajan tapahtumaan seurakunnan tiloissa	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistuminen vain perhepäivähoitajille lapsiryhmineen järjestettävään ulkoilmatilaisuuteen seurakunnan tilojen läheisyydessä (esim. Kirkko, Kirkkoveräjä, Pappila)	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistuminen vain perhepäivähoitajille lapsiryhmineen järjestettävään kirkkohetkeen/-vaellukseen/-seikkailuun	☐	☐	☐	☐	☐
Vierailu seurakunnan raamattuhuoneella Kirkkoveräjän srk-talolla (sis. raamatunkertomuksen, työskentelyä ja pienen tarjoilun)	☐	☐	☐	☐	☐

6. Mitä muita ideoita/ajatuksia sinulla olisi liittyen seurakunnan ja perhepäivähoidon yhteistyön muotoihin?

---

7. Onko sinun mahdollista omatoimisesti liikua lapsiryhmäsi kanssa seuraaviin paikkoihin: *

Kyllä Ei

Pirkkalan kirkko

Kirkkoveräjän seurakuntatalo

Veskan kauppakeskuksessa sijaitsevaan Kapsäkin kerhopisteeseen

8. Tuleeko sinulle mieleen jokin muu paikka/tila Pirkkalassa, jossa seurakunnan työntekijät voisivat järjestää perhepäivähoidon väelle ohjattua toimintaa?

---

9. Kiinnostaisiko sinua osallistua lapsiryhmäsi kanssa perhepäivähoitajille suunnattuun avoimeen päiväkerhoon? *

- Kyllä
 Ei

10. Jos seurakunta järjestäisi perhepäivähoidolle oman avoimen päiväkerhon, toivoisitko, että se koontuisi: *

- viikoittain
 joka toinen viikko
 kerran kuukaudessa
 harvemmin
 en pidä tällaista kerhoa tarpeellisena

11. Muita terveisiä ja yhteistyöhön liittyviä toiveita Pirkkalan seurakunnalle:
